

ЗВІТ

Про результати акредитаційної експертизи освітньої програми

Заклад вищої освіти	Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
Освітня програма	22968 Географія
Рівень вищої освіти	Бакалавр
Спеціальність	106 Географія

Цей звіт складений за наслідками акредитаційної експертизи згаданої вище освітньої програми, що проводилася Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

Звіт є результатом роботи експертної групи. Його основним призначенням є систематизація отриманої інформації, її аналіз та безпосереднє оцінювання якості освітньої програми. Звіт призначений як безпосередньо для закладу вищої освіти, так і для широкої громадськості. Він є публічним документом та буде оприлюднений на сайтах Національного агентства і закладу вищої освіти. Він також є підставою для прийняття подальших рішень галузевою експертною радою та Національним агентством.

Детальніше про мету і порядок проведення акредитації можна дізнатися на вебсайті Національного агентства – <https://naqa.gov.ua/>

Використані скорочення:

ID - ідентифікатор

ВСП - відокремлений структурний підрозділ

ЄДЕБО - Єдина державна електронна база з питань освіти

ЄКТС - Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система

ЗВО - заклад вищої освіти

ОП - освітня програма

Загальні відомості

1. Інформація про освітню програму

Назва ЗВО	Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Назва ВСП ЗВО	не застосовується
ID освітньої програми в ЄДЕБО	22968
Назва ОП	Географія
Галузь знань	10 Природничі науки
Спеціальність	106 Географія
Спеціалізація (за наявності)	відсутня
Рівень вищої освіти	Бакалавр
Вид освітньої програми	Освітньо-професійна

2. Відомості про склад експертної групи та акредитаційну експертизу

Склад експертної групи	Федонюк Микола Ананійович, Волошин Олексій Григорович, Кирильчук Андрій Андрійович (керівник)
Залучений представник роботодавців	не застосовується
Дати візиту до ЗВО	29.03.2021 р. – 31.03.2021 р.

3. Посилання на документи, які підлягають оприлюдненню закладом вищої освіти на своєму вебсайті

Відомості про самооцінювання ОП <https://office.naq.gov.ua/v1/form-se/3394/view>

Програма візиту експертної групи <https://office.naq.gov.ua/68b59a08-a869-4000-966e-7c15d68faaa0>

4. Інформація про наявність у звіті інформації з обмеженим доступом

Звіт не містить інформацію з обмеженим доступом

I. Наявність або відсутність підстав для відмови в акредитації, не пов'язаних із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

На думку експертної групи, підстави для прийняття рішення про відмову в акредитації з підстав, не пов'язаних із відповідністю критеріям оцінювання якості освітньої програми:

відсутні

II. Резюме

Загальні враження про ОП, найголовніші висновки щодо відповідності Критеріям

ЕГ встановлено, що цілі освітньо-професійної програми (далі - ОПП) "Географія" за якою здійснюється підготовка здобувачів ВО відповідають задекларованій Стратегії розвитку Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка. Зміст і структура ОПП є логічними і послідовними, відповідають вимогам Закону України «Про вищу освіту» та стандарту вищої освіти за спеціальністю 106 "Географія" галузі знань 10 "Природничі науки" для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Зміст ОПП відповідає інтересам здобувачів та містить всі необхідні освітні та наукові компоненти для повноцінної підготовки фахівців географів, зокрема вчителів географії. Урівноважене поєднання освітньої і наукової складових дозволяють здобути необхідні компетентності з обраної спеціалізації для проведення комплексних географічних досліджень з проблем геоecологічного та соціально-економічного розвитку регіону. ОПП забезпечує процес формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти, форми і методи навчання базуються на врахуванні студентоцентрованого підходу і принципів академічної свободи. Освітньо-науковий процес забезпечують науково-педагогічні працівники відповідної освіти і високої кваліфікації, які успішно поєднують навчально-викладацьку і науково-дослідницьку роботу. У ЗВО послідовно дотримуються принципів і вимог академічної доброчесності. Забезпечення матеріально-технічними ресурсами знаходиться на достатньому рівні. Всі види освітньо-наукової діяльності регламентовані внутрішніми нормативними документами. Правила прийому на навчання є чіткими, зрозумілими. В Університеті відсутні ознаки дискримінації за будь-якою ознакою.

Підсумок сильних сторін програми та позитивних практик

Мета ОПП повністю узгоджується з місією та стратегією Університету. СумДПУ – єдиний університет Сумщини і Полтавщини, який здійснює підготовку здобувачів ВО за ОПП Географія. При розробці ОПП враховано потреби Сумського регіону у висококваліфікованих фахівцях-географах, зокрема вчителів географії. Зміст ОПП має чітку структуру, освітні компоненти, що включені до програми, складають логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дозволяють досягти заявлених цілей та програмних результатів навчання. Структура ОПП надає можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів ВО (вільний вибір навчальних дисциплін у обсязі 25%). ОПП передбачає набуття здобувачами ВО соціальних навичок (soft skills). Правила прийому на навчання за ОПП є чіткими та зрозумілими, вчасно оприлюднюються та знаходяться у вільному доступі. Робочі навчальні програми та силабуси освітніх компонентів ОПП наявні у відкритому доступі. Форми і методи навчання базуються на врахуванні студентоцентрованого підходу й принципах академічної свободи. Наявні своєчасність та доступність інформування здобувачів ВО про освітній процес, чіткість, послідовність й зрозумілість форм контрольних заходів та критеріїв оцінювання. Існує позитивна практика популяризації академічної доброчесності серед здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників (далі - НПП), що забезпечують ОПП. Добре розроблена відповідна внутрішня нормативна база ЗВО. Наявна прозора публічна процедура конкурсного добору НПП з урахуванням їх кваліфікації, професіоналізму та спроможності забезпечити на високому рівні поєднання навчально-викладацької і науково-дослідницької роботи відповідно до цілей ОПП. Університет забезпечує безоплатний доступ викладачів і здобувачів ВО до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів, необхідних для навчання, викладацької та/або наукової діяльності. Освітнє середовище є безпечним для життя та здоров'я здобувачів ВО, які навчаються за ОПП. Існує поєднання різнобічної географічної підготовки та сучасних освітніх технологій викладання фахових дисциплін. Функціонують наукові та науково-педагогічні школи із багаторічними традиціями природничо-географічних та суспільно-географічних досліджень теоретичного та прикладного спрямування. Створено умови для введення здобувачів у міжнародний науково-освітній простір, функціонують програми міжнародної мобільності, здобувачі беруть участь в наукових конференціях та науково-дослідних проектах. НПП приймають участь у міжнародних дослідницьких проектах, результати виконання яких публікуються як у фахових виданнях України, так і за кордоном. Університет забезпечує дотримання академічної доброчесності у науковій діяльності НПП та здобувачів, проводить заходи щодо популяризації академічної доброчесності.

Підсумок слабких сторін програми та рекомендації з її удосконалення

Упродовж акредитаційної експертизи ОПП виявлено наявність деяких слабких сторін та запропоновано рекомендації, практичне застосування яких дозволить удосконалити якість освіти за даною ОПП. Слабкі сторони: 1) Структурно-логічна схема ОПП загалом відображає взаємозв'язки між обов'язковими ОК, водночас її графічне представлення є складним для сприйняття; 2) Аналіз змісту та структури ОПП вказує на необхідність істотного підсилення природничо-математичної складової за рахунок введення до складу обов'язкових таких дисциплін: «Географічне моделювання» чи «Математичні методи в географії», які на сьогодні зазначені як вибіркові; 3) Незначна участь здобувачів ВО та НПП у програмах академічної мобільності та у закордонних наукових конференціях; 4) Недостатньо широкий ринок працевлаштування для випускників ОПП; 5) Недостатньо чітко виписано умови для спільного використання Центрів колективного використання обладнанням з метою проведення наукових досліджень здобувачами та НПП. Рекомендації: • Необхідно удосконалити графічне представлення структурно-логічної схеми, що значно поліпшить її сприйняття; • Оптимізувати рекомендований у ОПП перелік вибіркових дисциплін і збільшити частку природничо-географічних дисциплін, у яких представлено регіональний аспект; • Провести моніторинг щодо регіонального ринку праці та на цій основі визначити пріоритетні напрямки розвитку ОП; • Розглянути можливість щодо запровадження на ОПП дуальної форми освіти як реальної можливості забезпечення якісною освітою здобувачів, які вже працюють чи мають пропозиції працевлаштування; • Обов'язково увести до переліку освітніх компонентів англomовні дисципліни фахового спрямування. • Врахувати під час

наступного перегляду ОПП виявлені потреби стейкхолдерів до формування цілей та програмних результатів навчання (далі - ПРН). • Здійснити оновлення інформації окремих компонентів рубрикації на сайті Природничо-географічного факультету, зокрема: «Про факультет», «Історія» тощо. • Удосконалити «навігацію» пошуку необхідної інформації на оновленому офіційному сайті Університету. • Продовжити залучення професіоналів-практиків до викладання на ОПП на регулярній основі, а також співпрацю з роботодавцями стосовно працевлаштування випускників ОП. • Налагодити постійну роботу із здобувачами щодо популяризації програм академічної мобільності, які діють у ЗВО. • Активізувати роботу щодо участі здобувачів та НПП у програмах міжнародного обміну, міжнародних наукових проектах та виконанні держбюджетної тематики, закордонних наукових конференціях, симпозіумах. • Підвищити активність НПП та здобувачів щодо опублікування своїх праць у виданнях індексованих у наукометричних базах Scopus та Web of Science за рахунок створення мотиваційного фонду.

III. Аналіз

У цьому розділі експертна група описує встановлені під час акредитаційної експертизи фактичні обставини, аналізує та оцінює їх, а також надає свої рекомендації щодо удосконалення ОП та діяльності за нею за окремими критеріями.

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми:

1. Освітня програма має чітко сформульовані цілі, які відповідають місії та стратегії закладу вищої освіти.

Цілі та мета ОПП Географія чітко сформульовані та відповідають місії та стратегії СумДПУ імені А.С. Макаренка, що забезпечує формування у здобувачів першого бакалаврського рівня ВО здатності до креативної науково-пошукової і конструктивної професійної діяльності з використанням сучасних принципів, підходів і методів для успішного вирішення завдань та впровадження інноваційних ідей у галузі географії, з урахуванням регіонального аспекту. Вони визначені у Стратегії розвитку Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка на 2020-2030 роки (https://sspu.edu.ua/images/2020/doc/strategiya_b57d5.pdf), Статуті Університету (https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/statut_sumdpu_df175.pdf) та відповідають основним завданням реформування вищої школи, досягнення найвищих світових стандартів, а також тенденціям розвитку спеціальності та ринку праці. Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка – це сучасний конкурентоспроможний ЗВО, діяльність якого позитивно впливає на розвиток регіону, зокрема через здійснення діяльності у сфері географічної освіти і науки, передусім у підготовці педагогічних кадрів – вчителів географії. На природничо-географічному факультеті сформовано науково-педагогічні школи у поєднанні з новітніми інноваційними трендами, що сприяє підготовці здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 106 “Географія”. ОПП “Географія” передбачає забезпечення підготовки фахівців зі здатністю розв’язувати складні спеціалізовані завдання географії та прикладні проблеми у професійній діяльності з використанням сучасного теоретико-методологічного апарату досліджень. На зустрічах з адміністрацією ЗВО встановлено, що освітня і наукова політика Університету загалом і Природничо-географічного факультету зокрема, формується з урахуванням рекомендацій і потреб усіх стейкхолдерів.

2. Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням позицій та потреб заінтересованих сторін.

На зустрічі зі здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 1-4 го курсів ЕГ з’ясовано, що при формуванні цілей та програмних результатів навчання ОПП були враховані пропозиції здобувачів вищої освіти. Студент А.М. Лук’янов (4 курс) є секретарем експертної ради стейкхолдерів ОПП Географія, що забезпечує безпосередній вплив здобувачів на зміст ОПП. Позитивною практикою ЗВО є участь здобувачів ВО у розробці й коригуванні програм та маршрутів навчальних практик. Це регламентується Положенням про освітні програми у СумДПУ імені А.С. Макаренка (https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/polozhennya_pro_op_ff69e.pdf) та Положенням про проведення практик у СумДПУ імені А.С. Макаренка (https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/polozhennya_pro_praktiku_20dc6.pdf). Значна частина отриманих рекомендацій стосувалися розширення можливостей індивідуальної траєкторії здобувачів вищої освіти та підсилення блоку природничо-суспільно-географічних і дисциплін регіонального спрямування, дисциплінами, що відповідають сучасним тенденціям спеціальності та ринку праці. Для розробки ОПП “Географія” була створена робоча група (https://pgf.sspu.edu.ua/images/2020/orp_106_geografiya_2020_1a732.pdf) до якої увійшли провідні викладачі географічного факультету, які мають багаторічний досвід викладацької діяльності та науково-дослідної роботи. З метою приведення програми до введеного у дію Стандарту вищої освіти за спеціальністю “Географія” групою забезпечення були внесені зміни в ОПП (протокол №1 від 31 серпня 2020 р.). Внаслідок цього змінено перелік та зміст обов’язкових та вибіркових дисциплін, необхідних для отримання фаху. Зокрема введено обов’язкові дисципліни «Геоінформаційні системи та бази даних» і «Географія ґрунтів з основами

ландшафтознавства» (http://geo.chnu.edu.ua/res//geo/106/vutiagu%20z%20zasidannia%20rob_grypu.pdf.) На ОПП «Географія» були отримані позитивні рецензії від доктора технічних наук, доцента, завідувача кафедри природоохоронних технологій, екології та безпеки життєдіяльності Харківського національного економічного університету імені С. Кузнеця Юрія Буца, головного спеціаліста відділу природно-заповідного фонду та біоресурсів Департаменту захисту довкілля та енергетики Сумської ОДА Владислава Вертеля та доктор біологічних наук, доцент, начальника науково-дослідного відділу Гетьманського національного природного парку Сергія Панченка. Під час зустрічі у фокус-групі роботодавці також зазначили про наявність діючого зв'язку із ЗВО та врахування їх пропозицій при обговоренні та перегляді ОПП (начальник Сумського обласного центру з гідрометеорології Пономарьов О.М.). Таким чином, існує взаємодія між потенційними роботодавцями та природничо-географічним факультетом, що оптимізує розуміння цілей та змісту ОПП.

3. Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням тенденцій розвитку спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту, а також досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм.

Здійснення адміністративно-територіальної реформи та зростання ролі місцевого самоврядування і визначає необхідність підготовки фахівців-географів, які вміють діяти в полікультурному середовищі, прогнозувати напрями регіонального розвитку, оцінювати природно-економічні та екологічні наслідки прийняття управлінських рішень. Позитивною практикою ЗВО є підготовка здобувачів через формування фахових компетентностей hard skills, що відображено у даній ОПП. Основні тренди розвитку регіонального ринку праці вивчаються через проведення круглих столів і зустрічей із стейкхолдерами (<https://pgf.sspu.edu.ua/component/content/article/2-news/2-zas-dannya-kruglogo-stolu-z-predstavnikami-robotodavts-v-m-sumi-na-kafedr-zagal-noji-ta-reg-onal-noji-geograf-ji?Itemid=101>). З метою врахування галузевого контексту у програмних результатах навчання ОП передбачено: детальний аналіз територіальних структур господарства і регіональних ландшафтних структур Сумського регіону, особливостей регіональних природних комплексів, водних об'єктів, кліматичних і погодних умов тощо. Регіональний компонент при формуванні цілей та програмних результатів ОП враховувався на основі узагальнення результатів Всеукраїнської наукової конференції «Сумські наукові географічні читання», яка щороку проходить на базі кафедри загальної географії природничо-географічного факультету, спільно з Сумським відділом Українського географічного товариства (<https://pgf.sspu.edu.ua/nauka/konferentsii>). Пріоритетними напрямками роботи конференції є проведення та підвищення рівня регіональних географічних досліджень, удосконалення методики навчання географії, вироблення підходів до географічного вивчення природи, населення та господарства Сумської області та інших регіонів України, розвиток інфраструктури, внутрішнього туризму, створення комфортних та безпечних умов проживання в регіоні тощо. На думку ЕГ заявлена ОП зорієнтована на загальнодержавний контекст і враховує регіональний контекст. Участь СумДПУ імені А.С. Макаренка в проєктах «Erasmus+» спільно з університетом Alexander Dubcek (Словаччина) та Global UGRAD, співпраця з Університетом Яна Длугоша та Природно-гуманітарним університетом в Ченстохові (Польща) дали можливість отримати та врахувати досвід іноземних педагогів при розробці ОП і в подальшому ЗВО планує також продовжувати співпрацю в рамках міжнародних проєктів. При формуванні цілей та визначення ПРН14-15 в ОПП було враховано досвід вітчизняних та закордонних університетів, зокрема КНУ імені Т.Г. Шевченка, ХНУ імені В.Н. Каразіна (структурно-логічна схема ОПП), Університету Казимира Великого (Бидгощ) (досвід викладання геоінформаційних систем та баз даних), Університету Павла Йозефа Шафарика (Кошице) (структура навчального плану з географії), Інституту географії Педагогічного університету імені Національної освітньої комісії (Краків) (каталог вибіркових дисциплін та принципи і підходи щодо підсилення студентоцентрованості силабусів) (<https://sspu.edu.ua/kataloh-vybirkovykh-dystsyplin>).

4. Освітня програма дозволяє досягти результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти (за наявності). За відсутності затвердженого стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти, програмні результати навчання повинні відповідати вимогам Національної рамки кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня.

Стандарт вищої освіти за спеціальністю 106 - Географія для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (далі - ВО) на час створення та введення у дію ОПП (наказ ректора СумДПУ імені А.С. Макаренка 01.09.2017 р.) був відсутній. У процесі розробки ОПП проєктна група керувалася вимогами Національної рамки кваліфікацій, а також нормативними документами СумДПУ імені А.С. Макаренка. Стандарт вищої освіти за спеціальністю затверджений і введений у дію наказом Міністерства і освіти України від 16.06.2020 р. №805. ОПП була суттєво оновлена і доповнена (Вчена рада СумДПУ імені А.С. Макаренка протокол №1 від 31 серпня 2020 р.) на основі Стандарту вищої освіти: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 10 Природничі науки за спеціальністю 106 Географія. У відповідності зі Стандартом у змінній ОПП 2020 року дотримані всі вимоги до освітньої програми. Передусім, обсяг кредитів ЄКТС становить 240, уточнено об'єкти предметної області, які водночас є об'єктами вивчення нормативних базових професійних дисциплін (природно- та суспільно-географічні комплекси, їх складові у взаємозв'язку, просторові процеси й форми територіальної організації), приведено у відповідність ціль навчання за стандартом, додано форми атестації здобувачів ВО, зокрема кваліфікаційну роботу та атестаційний іспит, загальні і фахові компетентності повністю забезпечені обов'язковими освітніми компонентами, нормативний зміст підготовки здобувачів ВО відповідає ПРН. (https://pgf.sspu.edu.ua/images/2020/opp_106_geografiya_2020_1a732.pdf).

Загальний аналіз щодо Критерію 1:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 1.

Сильними сторонами ОПП є чітко сформовані цілі та завдання та врахування регіонального аспекту. З метою врахування тенденцій розвитку спеціальності робочою групою було вивчено досвід підготовки бакалаврів у вітчизняних та закордонних університетах, використано власний багаторічний досвід викладання географічних дисциплін та виконання наукових досліджень. У СумДПУ функціонують визнані високопрофесійні науково-педагогічні школи, що забезпечують виконання наукових досліджень та підготовку здобувачів ВО на високому рівні. Позитивною практикою ЗВО є участь здобувачів ВО у розробці й коригуванні програм та маршрутів навчальних практик а також можливість вносити консолідовані пропозиції щодо змісту освітніх програм органами студентського самоврядування.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 1.

Слабкими сторонами ОПП є те, що цілі та програмні результати навчання ОПП не оновлювалися відносно тривалий період 2017-2020 рр, що не дозволило достатньо повно відобразити основні тренди розвитку спеціальності та сформулювати підходи до забезпеченості регіонального ринку праці. Після оновлення ОПП у 2020 р. рекомендуємо дотримуватися задекларованих пріоритетів підготовки здобувачів передусім у регіональному контексті. Зокрема, спираючись на значний досвід і власні традиції забезпечити подальший розвиток регіональних галузевих і комплексних географічних досліджень наукової школи професора Нешатаєва Б.М., базовою сферою діяльності якої є проблеми геоecологічного та соціально-економічного розвитку регіону. Окрім цього, максимально залучити у навчальний процес суттєво оновлену матеріально-технічну базу, передусім для вивчення регіональних природно- та суспільно-географічних комплексів, їх складових у взаємозв'язку, а також змін у просторових процесах й формах територіальної організації у межах регіону.

Рівень відповідності Критерію 1.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 1.

Загалом ОП відповідає якісним характеристикам за Критерієм 1: цілі ОП та ПРН після перегляду і оновлення ОПП «Географія» у 2020 році визначаються з урахуванням тенденцій розвитку спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту, а також досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм. Виявлені недоліки не є суттєвими та не впливають на якість освітньої програми, оскільки вони можуть бути виправлені до наступної акредитації ОП. Передусім це незначне наповнення академічних груп з підготовки здобувачів за ОП Географія, а також необхідність постійного моніторингу регіонального ринку праці щодо майбутнього працевлаштування випускників.

Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми:

1. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає вимогам законодавства щодо навчального навантаження для відповідного рівня вищої освіти та відповідного стандарту вищої освіти (за наявності).

Обсяг освітньої програми складає 240 кредитів ECTS, що відповідає вимогам законодавства щодо навчального навантаження для відповідного рівня вищої освіти та відповідного стандарту вищої освіти для спеціальності 106 Географія першого (бакалаврського) рівня, галузі знань 10 – Природничі науки, затвердженого і введеного в дію наказом Міністерства освіти та науки України від 16 червня 2020 року № 805.

2. Зміст освітньої програми має чітку структуру; освітні компоненти, включені до освітньої програми, складають логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дозволяють досягти заявлених цілей та програмних результатів навчання.

ОП має досить чітку та продуману структуру, яка в цілому вдало поєднує природничо-географічні та суспільно-географічні освітні компоненти. В оновленій редакції ОП 2020 р. містить 180 кредитів ЄКТС обов'язкових компонент та 60 кредитів ЄКТС вибіркових. У самій програмі кількість та перелік вибіркових дисциплін не вказується, але вони присутні у загально університетському каталозі. Структурно-логічна схема ОП дає змогу побачити основні взаємозв'язки між обов'язковими ОК, хоча саме її графічне представлення (п.2.2. на с.12 ОПП) є складним для сприйняття. Аналіз структури програми засвідчує відповідність національному стандарту вищої освіти та спроможність забезпечення у повній мірі визначених ним програмних результатів навчання та компетенцій. Окреме питання виникає тільки по природничо-математичній складовій. Зокрема, передбачене ПРНО8 уміння застосовувати моделі та методи «...фізики, хімії, геології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні природних та суспільних процесів формування і розвитку геосфер» могло б бути підсилене, наприклад, переведенням дисциплін «Географічне моделювання» чи «Математичні методи в географії» із вибіркових компонентів до обов'язкових. В цілому ж, підбір обов'язкових компонент освітньої програми та їх взаємозв'язки дозволяють досягти заявлених цілей та завдань навчання. Разом з тим, для якісного забезпечення унікальності програми (у якій є «акцентування змісту освітніх компонент на сучасних тенденціях географічної науки: екологізації, інформатизації, регіоналізації, глобалізації, соціологізації» - с.6 ОПП) вважаємо доцільним введення ОК визначеного екологічного спрямування та курсової роботи з дисциплін геоінформаційного блоку.

3. Зміст освітньої програми відповідає предметній області визначеної для неї спеціальності (спеціальностям, якщо освітня програма є міждисциплінарною).

Зміст освітньої програми, перелік освітніх компонентів а також результатів навчання відповідає предметній області спеціальності 106 Географія для першого (бакалаврського) рівня. Обов'язкові освітні компоненти забезпечують як програмні результати навчання, визначені стандартом вищої освіти, так і додаткову регіональну та туристсько-краєзнавчу складову («Географія Сумської області», «Регіональна економічна і соціальна географія», «Екскурсознавство з основами музеєзнавства» тощо), яка позиціонується як одна з особливостей цієї ОПП. У повній мірі представлені класичні розділи як фізичної, так і суспільної географії, які вдало доповнюються новітніми ОК («Інформаційно-комунікаційні технології», «Геоінформаційні системи та бази даних» та ін.)

4. Структура освітньої програми передбачає можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема через індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін у обсязі, передбаченому законодавством.

В університеті наявні кілька нормативних документів, що регулюють можливості формування індивідуальної траєкторії здобувачів. Це, зокрема, Положення про організацію освітнього процесу, Положення про вільний вибір навчальних дисциплін здобувачами вищої освіти (ухвалено 24.02.2020 р). На вибіркові компоненти передбачено 60 кредитів ЄКТС. Опитування здобувачів засвідчило, що вибір дисциплін є реальним, а технічна процедура і особливості вибору змінюються з часом. Так, здобувачі 4-го року навчання описували, наприклад, блоковий вибір з дисциплін, а здобувачі 1-го та 2-курсів розповіли про сучасну процедуру одиничних виборів за допомогою електронного кабінету студента. На сайті СумДПУ у розділі «студенту» є посилання на електронний кабінет для вибору дисциплін (який інтегрований з попередньо існуючим електронним розкладом <https://rozklad.sspu.edu.ua/cgi-bin/classman.cgi?n=999>) та наведена покрокова відео інструкція для здійснення такого вибору. З наведених пояснень випливає, що для спеціальностей є власні обмеження по кількості вибіркових дисциплін на семестр. Також вибір здобувача може бути не врахований, якщо предмет обрали «менше мінімально необхідної кількості студентів», хоч не вказано, яка саме кількість необхідна. Період можливого вибору дисциплін на наступний навчальний рік досить короткий – з 25 лютого по 15 березня, але в положенні прописано можливість і пізнішого вибору (або його зміни) з об'єктивних причин за окремою процедурою. Каталог вибіркових дисциплін розміщений у відкритому доступі та охоплює більше 20 вибіркових дисциплін географічного циклу та сотні дисциплін з інших кафедр. До кожної дисципліни подано короткий опис, але переважно без переліку основних тем чи посилання на робочу програму чи Силабус, що може ускладнити процес вибору. Також на цій сторінці немає сортування по освітніх програмах, для яких доступний той чи інший предмет, кожен запис потрібно переглядати окремо. Можливо, така функція є в електронному кабінеті студента. Аналіз відомостей СО показує значну динамічність каталогу, пов'язану із врахуванням побажань стейкхолдерів та особливостей подібних ОП у вітчизняних та закордонних ЗВО. Окрім власне вибіркових дисциплін, формування індивідуальної траєкторії закріплюється також за рахунок вибору тем курсових, кваліфікаційних робіт, студентських наукових досліджень. Наявність такого вибору підтверджується опитуванням здобувачів.

5. Освітня програма та навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дозволяє здобути компетентності, необхідні для подальшої професійної діяльності.

Практична підготовка здобувачів на ОП передбачена на кожному році навчання, що дозволяє закріпити та здобути чимало передбачених загальних та спеціальних компетенцій. На загальноуніверситетському рівні проходження практик регулюється відповідним положенням, а в межах ОП – наскрізною та робочими програмами практик. Всього на практичну підготовку виділено 25,5 кредитів ЄКТС. В актуальній версії ОП навчальна практика з географії розділена на окремі блоки: топографо-географічну, фізико-географічну, суспільно-географічну, які забезпечують

відповідно різні програмні результати навчання. Окремо на 4му році навчання є 6-тижнева виробнича практика, яка відбувається на профільних підприємствах та установах, з якими укладені відповідні договори. Під час опитування студентів та випускників (суміжної спеціальності цієї ж кафедри) наявність польових та виробничих практик та якість їх проведення неодноразово називались однією з основних переваг навчання географії у СумДПУ (напр., виступ М. Коновалова на відкритій зустрічі). Представники роботодавців на онлайн-зустрічі (С.М. Панченко, Т.М. Тесленко) також наголошували на позитивних аспектах наявної на програмі практичної підготовки.

6. Освітня програма передбачає набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills), що відповідають заявленим цілям.

Формування соціальних навичок передбачено такими обов'язковими компонентами ОП, які формують загальні компетенції («Історія та культура України», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Іноземна мова», «Інформаційно-комунікаційні технології», «Фізичне виховання»). Крім того, сюди ж можна віднести і предмет «Психологія», який, щоправда, віднесений до циклу професійної підготовки (як такий, що необхідний для вдалого опанування ОК 2.13-Рекреаційна географія). Крім зазначених, опанування навичок соціальної взаємодії, командної роботи, професійної комунікації передбачено у циклах практичної підготовки (навчально-географічних та виробничих практик). У відомостях СО також вказується, що «всі ОК з циклу професійної підготовки формують критичне мислення та здатність навчатися упродовж життя». Таке твердження є дискусійним, оскільки такі навички можуть формуватися при вивченні будь-якої з спеціальних дисциплін, але це забезпечується не їх спеціальним змістом, а, швидше, застосованими формами та методами навчання і контролю. Успішне набуття соціальних навичок багатьма із здобувачів підтвердилось на зустрічах із студентським активом, студентами спеціальності та стейкхолдерами-керівниками практик.

7. Зміст освітньої програми ураховує вимоги відповідного професійного стандарту (за наявності).

Затвердженого професійного стандарту немає.

8. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) реалістично відбиває фактичне навантаження здобувачів, є відповідним для досягнення цілей та програмних результатів навчання.

У Положенні про організацію освітнього процесу університету визначено діапазон співвідношення аудиторного і самостійного навчання, згідно якого, на аудиторне навантаження може припадати від 30 до 60%. На ОП Географія ця частка складає 36,5% (2628 із 7200 год.). Загальне тижневе аудиторне навантаження складає від 19 до 23 год, залежно від семестру та року навчання. Такий розподіл навчального часу не є обтяжливим для здобувачів, та водночас дозволяє досягти бажаних програмних результатів, вказаних в ОП. У самій програмі не вказано, яка кількість вибіркових дисциплін передбачена для окремих семестрів. Але згідно навчального плану, кількість контрольних заходів (іспитів) для кожного семестру знаходиться в межах нормативних значень.

9. У разі здійснення підготовки здобувачів вищої освіти за дуальною формою освіти структура освітньої програми та навчальний план узгоджені із завданнями та особливостями цієї форми здобуття освіти.

Підготовка здобувачів за дуальною формою не здійснюється. Представники деканату природничо-географічного факультету та адміністрації ЗВО на онлайн-зустрічах погоджувались із доцільністю поступового впровадження такої форми, але у віддаленій перспективі, після належного затвердження та унормування відповідних положень та процедур. Окремі представники роботодавців (напр., Тесленко Т.М.) на онлайн-зустрічі у фокус-групі висловлювали зацікавленість у такій формі співпраці.

Загальний аналіз щодо Критерію 2:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 2.

Програма відповідає стандарту та нормативним вимогам, кількісне співвідношення ОК дотримується. Програма збалансовано поєднує фізико-географічні та суспільно-географічні аспекти географії разом із регіональною складовою, класичні розділи географії з новітніми. Процедура вибору дисциплін здобувачами нескладна, добре роз'яснена, здійснюється в електронному кабінеті. Зміст програми оновлюється із врахуванням побажань стейкхолдерів.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 2.

Для надання більшої унікальності освітній програмі та посилення конкурентоспроможності випускників вважаємо доцільним посилення екологічної складової, введення спеціалізованого ОК по об'єктах природно-заповідного фонду, та окремої дисципліни природничо-математичного спрямування. Крім того, доцільно сформувати тематику курсових та кваліфікаційних робіт ближчою до вирішення конкретних регіональних завдань, проектів (можливо, перенести курсову роботу із "Загального землезнавства" до "Географії Сумської області" чи ОК "Геоінформаційні системи та бази даних").

Рівень відповідності Критерію 2.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 2.

Основні показники ОПП відповідають характеристикам критерію 2. Нормативні вимоги щодо змісту та кількісного співвідношення освітніх компонентів дотримуються. Структурно-логічна схема ОК враховує як зміст стандарту, так і регіональну специфіку та думки стейкхолдерів. Здобувачі мають реальні можливості для формування індивідуальної освітньої траєкторії, соціальних навичок та професійних компетенцій. Виявлені не суттєві недоліки, які в цілому не впливають на якість освітньої програми.

Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання:

1. Правила прийому на навчання за освітньою програмою є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень та оприлюднені на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти.

Правила прийому на ОПП «Географія» за ОР бакалавр оприлюднено на офіційному веб-сайті СумДПУ є чіткими, зрозумілими та складені відповідно до чинних Умов прийому на навчання до ЗВО України у 2021 році. Вони визначають порядок та умови вступу, необхідний перелік документів, не містять дискримінаційних положень. На веб-сайті ЗВО у розділі вступна кампанія 2021 міститься перелік спеціальностей, документи для вступу, необхідні сертифікати ЗНО для обраної спеціальності, анкета абітурієнта для оперативного реагування та відповіді на актуальні питання абітурієнтів. У фокус-групах зі студентами було підтверджено зрозумілість правил прийому на ОП. Також, на сайті у розділі приймальна комісія оприлюднено результати вступних випробувань, рекомендовані до зарахування рейтингові списки абітурієнтів і накази про зарахування вступної кампанії 2020 р.

2. Правила прийому на навчання за освітньою програмою враховують особливості самої освітньої програми.

Відповідно до Правил прийому на ОПП на основі загальної середньої освіти, молодшого бакалавра або ОКР молодшого спеціаліста. Фаховий іспит з географії визначено як додаткова умова вступу для категорії на основі здобутого ОС або ОКР. Програма фахового вступного випробування з географії представлено на сайті. Здобувачів, що при вступі здавали фаховий іспит на ОПП не було. На сайті університету у розділі вступна кампанія 2020 та 2021 не відображено коефіцієнтів для конкурсного балу. На фокус групах щодо цього питання було надано пояснення: що на ОП Географія коефіцієнти кожного компоненту вступного випробування були такі (0,25 для сертифікату ЗНО з української мови та одного із шести предметів на вибір, а на географію коефіцієнт був 0,5, що пояснювали профільністю предмету для ОПП. Вносити зміни до коефіцієнтів в майбутньому не планують. Програма фахового вступного випробування з географії проходить у вигляді письмового тестування з тридцяти завдань трьох рівнів складності. Максимальна кількість тестових балів, яку може отримати абітурієнт складає – 200, а якщо результат абітурієнта до 100 балів – іспит вважається не складеним. Критерії оцінювання визначені програмою є доступними і зрозумілими. Процедура вирішення спірних питань описана в Положенні про апеляційну комісію. В ньому визначено вимоги щодо розгляду апеляцій вступників за результатами вступних випробувань при вступі на навчання, які можуть виникнути під час проведення вступних випробувань і при розгляді апеляції абітурієнтів.

3. Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти, зокрема під час академічної мобільності, що відповідають Конвенції про визнання

кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (Лісабон, 1997 р.), є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

В університеті розроблено та впроваджено процедури визнання результатів навчання отриманих в інших ЗВО і висвітлено в ряді положень: -Положення про порядок перезарахування результатів навчання; -Про порядок визнання ступенів освіти здобутих у навчальних закладах інших держав; -Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті; Положення про академічну мобільність студентів. Практики застосування процедури визнання результатів навчання отриманих в інших ЗВО, в т. ч. у навчальних закладах інших держав, а також отриманих у неформальній та інформальній освіті на ОПП не було. Порядок перезарахування результатів навчання (перезарахування кредитів) для учасників програм академічної мобільності відбувається автоматично на основі Договору про навчання, Договору про практику/стажування. Університет відповідає за реалізацію, моніторинг академічної мобільності, справедливості процедури перезарахування результатів навчання визначає механізми оскарження та забезпечує прозорість процедури. На факультеті наказом ректора призначається координатор академічної мобільності - декан ПГФ к.п.н., доц. Міронець Людмила Петрівна, до функціональних обов'язків якого входить допомагати з перезарахуванням результатів навчання. У випадку виникнення суперечливих питань із визнанням РН та перезарахуванням кредитів створюється предметна комісія, рішення якої оформлюється письмово із зазначенням визнання РН.

4. Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, які є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Правила визнання результатів неформальної освіти регламентовано документом Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті та передбачає підтвердження досягнення результатів навчання передбачених ОП і поширюється на здобувачів усіх рівнів освіти. Водночас процедура не передбачена для інших учасників освітнього процесу (НПП). Визнання результатів у неформальній та інформальній освіті поширюється лише на нормативні дисципліни в обсязі, що не перевищує 20 % від загального обсягу кредитів в межах навчального року. Перезараховані можуть бути результати навчання, що за тематикою, змістом та обсягом вивчення відповідають освітньому компоненту або окремій темі. перезарахування включає подання заяви студентом на ім'я декана факультету та підтверджуючих документів (сертифікати, свідоцтва тощо.) до закінчення вивчення навчальної дисципліни. Процедура перезарахування здійснюється поетапно: декан своїм розпорядженням створює фахову комісію у складі трьох осіб, визначає форми та строки проведення атестації для визнання результатів навчання. Комісія розглядає надані документи, проводить співбесіду зі здобувачем, здійснює повне або часткове перезарахування результатів навчання або відмовляє у перезарахуванні. Підсумковий контроль здійснюється у вигляді письмової роботи, за підсумками якої фахова комісія складає протокол із висновком. У разі негативного висновку фахової комісії здобувач має право звернутися із заявою про апеляцію до декана. Процедура, критерії визначені ЗВО для визнання результатів навчання отриманих у неформальній освіті гарантують надійність визнання результатів навчання. На ОПП Географія не було практики визнання результатів навчання отриманих у неформальній освіті.

Загальний аналіз щодо Критерію 3:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 3.

У контексті відповідності критерію 3 сильними сторонами ОПП Географія є наявність нормативно-правових документів, що визначають зрозумілі та чіткі правила вступу на ОПП, визнання результатів навчання отриманих в інших закладах освіти та за неформальної освіти. Також наявний вільний публічний доступ до ОПП, документів ЗВО, що регламентують визнання результатів навчання, процедуру оскарження та інформацію щодо вступу на ОП.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 3.

Коефіцієнт, для визначення конкурсного балу не відображено у документах ЗВО, які стосуються вступу на ОП та не оприлюднено на сайті. Рекомендуємо оприлюднювати інформацію для абітурієнтів про коефіцієнт конкурсного балу для кожного предмету ЗНО. Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті поширюється на здобувачів усіх рівнів освіти, але процедура не передбачена для інших учасників освітнього процесу, зокрема викладачів. Рекомендуємо врахувати можливість проходження процедури визнання результатів навчання отриманих при неформальній та інформальній освіті для викладачів.

Рівень відповідності Критерію 3.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 3.

Сильними сторонами за ОПП є наявність та імплементація процедур визнання результатів навчання та доступу до програми, достатній рівень узгодженості за якісними характеристиками підкритеріїв 3.1 і 3.3. Враховуючи ревалентність фактів та вагомість окремих підкритеріїв, освітня діяльність за ОПП за критерієм 3 відповідає рівню В з недовіками, що можуть бути усунутими за короткий період, а саме: спростити порядок визнання результатів неформальної освіти та оприлюднювати інформацію щодо коефіцієнта вступного балу вступної кампанії у ЗВО.

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою:

1. Форми та методи навчання і викладання сприяють досягненню заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів навчання, відповідають вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи.

Основним документом, що визначає форми і методи навчання у ЗВО, є Положення про організацію освітнього процесу. НПП вільні у виборі форм та методів навчання. Основні форми навчання - навчальні заняття (лекції, практичні, лабораторні), самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи, атестація. Слід відзначити, що викладачі кафедри мають значний педагогічний досвід, в т.ч. при викладанні на спеціальностях 014 Середня освіта, і, відповідно, мають та застосовують набагато ширший арсенал форм і методів. Зокрема, у відомостях СО зазначаються «абстрактно-дедуктивний, конкретно-індуктивний, проблемно-пошуковий, дослідницький, інтерактивно-комунікативних форм (тренінги, презентації, дистанційні освітні технології)». Важлива роль відводиться практичній підготовці з виконанням лабораторних, графічних, дослідних робіт, завдань навчальної практики тощо. Застосовуються сучасні інформаційно-комунікаційні технології, в т.ч. методи геоінформаційного картографування та аналізу. Із введенням карантинних обмежень активізувалась робота з організації дистанційного навчання, яка унормована відповідним «Порядком організації поточного, семестрового контролю та підсумкової атестації здобувачів ВО із використанням дистанційних технологій». Основною платформою для цього є Moodle, але на вибір НПП також використовують ZOOM (платна версія надається університетом), GoogleMeet та інші сервіси відео конференцій для проведення занять. За останній рік також проведено до 10 відкритих лекцій представників інших ЗВО та науково-дослідних установ, в т.ч. НАН України, Світового Центру даних КПІ ім. І. Сікорського, Харківського НУ ім. Каразіна та ін. (звіти подані на сайті факультету та фб-групі кафедри) На основі аналізу ОП, відомостей самооцінювання та роботи у фокус-групах ЕГ виявила, що форми, методи навчання та викладання відповідають вимогам студентоцентрованого підходу, заявленим цілям та програмним результатам. Відповідне опитування також показало, що більшість здобувачів задоволені методами та формами навчання.

2. Усім учасникам освітнього процесу своєчасно надається доступна і зрозуміла інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання у межах окремих освітніх компонентів (у формі силабуса або в інший подібний спосіб).

Інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання в межах окремих освітніх компонентів своєчасно надається усім учасникам освітнього процесу, шляхом розміщення їх опису в робочих програмах дисциплін та Силабусах, які оприлюднені на веб-сторінках ЗВО та факультету. Разом з тим, на сторінці освітніх компонентів ОПП на сьогодні відсутні силабуси по кількох ОК, переважно циклу загальної підготовки (хоча їх наявність і не є нормативно обов'язковою). На зустрічі із здобувачами було встановлено, що переважний спосіб отримання відповідної інформації – це пояснення викладача на першому занятті з відповідного предмету, де роз'яснюється система та критерії оцінювання, основні змістові модулі та вимоги до компетенцій. Не всі студенти ознайомлюються із програмами чи Силабусами на сайті, але дехто впевнено називає представлення інформації у Силабусах доступнішим. Основні навчально-методичні матеріали також доступні на платформі дистанційного навчання Moodle.

3. Заклад вищої освіти забезпечує поєднання навчання і досліджень під час реалізації освітньої програми відповідно до рівня вищої освіти, спеціальності та цілей освітньої програми.

Оскільки на ОПП поки навчається невелика кількість студентів (12), з них лише 3 на старших курсах (4), результати наукової роботи студентів поки що невеликі. Студенти ОПП ще не брали участі у конкурсах студентських наукових робіт чи предметних олімпіадах. Разом з тим, студенти за останній рік неодноразово долучались до різноманітних наукових заходів, брали участь у наукових конференціях. Згідно доданого до матеріалів акредитаційної справи списку студентських публікацій, протягом 2020 року 6 студентів мають свої опубліковані праці, 5 робіт опубліковано у збірнику «Освітні та наукові виміри природничих наук: матеріали I Всеукраїнської заочної наукової конференції», 1 – у міжнародному виданні «Monografia pokonferencyjna 35 Konferencji Miedzynarodowej Naukowo-Praktycznej "Science, Research, Development" (Białystok, 29.11.2020-31.11.2020)». Також варто зазначити, що участь у міжнародній конференції була зарахована студентам як кредити неформальної освіти (хоча кількість зарахованих балів чи

кредитів не вказана). Таким чином, на спеціальності розвивається напрям поєднання навчання та досліджень, і на зустрічах з НПП було окреслено перспективо значної активізації цієї роботи.

4. Педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники (далі – викладачі) оновлюють зміст освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі.

НПП спеціальності мають значну публікаційну активність, значну цитованість (напр., А.Корнус, О.Корнус, О.Данильченко, С.Сюткін). Теми публікацій пов'язані з темами наукових досліджень та зі змістом дисциплін, які викладаються на спеціальності. Усі викладачі проходять періодичне стажування 1 раз на 5 років, але водночас більшість з НПП також були залучені до додаткових заходів стажування та підвищення кваліфікації, що відповідають їхнім науковим інтересам та дисциплінам викладання. Змістове наповнення робочих програм навчальних дисциплін, тематика та формат ОК переглядаються та оновлюються за результатами відповідних стажувань. Наприклад, за результатами участі у семінарі MARISCO у 2019 р. та «Зимової школи з адаптації до змін клімату» 2020р лекційний матеріал ОК Метеорологія доповнено темою «Зміни клімату»; в ОК ФГМіО оновлено зміст окремих тем. До змісту занять також входять нові результати сучасних наукових досліджень, які надходять із реферативних джерел, статей у НМБД тощо. Відбувається оновлення фактологічного матеріалу згідно даних Держстату та інших відкритих даних (що використовуються для практичних робіт ОК2.05, ОК 2.16, ОК2.17). Для підсилення регіональної складової доповнено зміст тем ОК Гідрологія. Результати кафедральної науково-дослідної теми "Географія Сумської області: особливості природи, соціально-економічного розвитку та раціонального природокористування" (0117U004980) увійшли до змістових модулів ОК Географія Сумської області. Крім того, до тематики багатьох предметів та навчальних практик вводяться елементи сучасного ГІС-картографування та аналізу на базі програм GoogleEarth, ArcGis, ArcGIS- Online.

5. Навчання, викладання та наукові дослідження пов'язані з інтернаціоналізацією діяльності закладу вищої освіти.

У ЗВО наявні кілька програм академічної мобільності здобувачів, але практики їх реалізації на ОПП Географія поки що не було. Водночас, двоє здобувачів на зустрічі повідомили про оформлення усіх необхідних документів для семестрового навчання у США та Польщі, зараз очікують позитивного рішення. Ускладнення реалізації подібних програм відбулось з 2020 року внаслідок карантинних обмежень, які поки не дають можливості «живих» обмінів між університетами. Але загалом така робота на кафедрі ведеться, студенти інформуються про появу нових можливостей академічного обміну. Викладачі спеціальності мають досвід участі у міжнародних проектах, конференціях, стажуваннях. О.Г. Корнус у 2020р отримала сертифікат стажування у Люблінському університеті природничих наук (Польща). А.О. Корнус взяв участь у I міжнародній докторській літній школі з географії «Urban Identities, Geopolitics and Urban Policy» року, організована спільно Університетом Осло (Норвегія) та ХНУ імені В.Н. Каразіна), а також у заході «Екологічна безпека ЄС та України в контексті глобальних кліматичних змін» (14-18.12.2020 р., в рамках проекту ЄС Erasmus + Jean Monnet Chair «EU Climate Leadership» 620031-ERP-1-2020-1-UA-ERP-JMO-CHAIR). До зустрічей із здобувачами, відкритих лекцій та обговорення ОП залучається викладач Polarsirkelen High School (Норвегія) М.Г. Коновалов, який також підтвердив свою активну участь на відкритій онлайн-зустрічі з Е.Г. Наукове видання «Наукові записки СумДПУ імені А.С. Макаренка Географічні науки» індексується НМБД «Index Copernicus». У бібліотеці та внутрішній мережі університету також є вільний доступ до Springer, Scopus, Web of Science. У ЗВО підписано цілий ряд міжнародних договорів про співпрацю, повноцінна реалізація яких для ОПП Географія очікується в майбутньому.

Загальний аналіз щодо Критерію 4:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 4.

Форми та методи навчання дозволяють досягати програмних результатів. Є практика застосування інноваційних методів. Матеріальне та інформаційне забезпечення сприяють оволодінню основними компетенціями. Викладачі ОПП мають високу публікаційну активність за темами, що охоплюють зміст основних ОК, що дозволяє оновлювати зміст навчання завдяки використанню сучасних наукових досліджень.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 4.

Варто посилити реальне міжнародне співробітництво та академічну мобільність; залучати студентів до предметних олімпіад та Всеукраїнських конкурсів наукових робіт; популяризувати можливості неформальної освіти на популярних освітніх дистанційних платформах та чітко окреслити кількісні критерії її зарахування.

Рівень відповідності Критерію 4.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 4.

Навчання і викладання за освітньою програмою загалом здійснюється на належному рівні, здатному забезпечити цілі та заплановані програмні результати навчання. Застосовуються як класичні, так і інноваційні форми та методи навчання; зміст програми оновлюється відповідно до сучасних наукових розробок; наявна робота по навчанню через дослідження. Здобувачі достатньо ознайомлені зі змістом навчання та критеріями оцінювання. Водночас рекомендовано посилити інтернаціоналізацію діяльності та участь здобувачів у предметних олімпіадах та конкурсах наукових робіт. В цілому, експертна група вважає, що ОПП відповідає критерію 4 за рівнем «В».

Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність:

1. Форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти є чіткими, зрозумілими, дозволяють встановити досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання для окремого освітнього компоненту та/або освітньої програми в цілому, а також оприлюднюються заздалегідь.

Документами, що регламентують форми контрольних заходів та оцінювання в Університеті є: Порядок організації поточного, семестрового контролю та підсумкової атестації здобувачів вищої освіти із використанням дистанційних технологій ; Положення про організацію освітнього процесу; Положення про апеляцію результатів навчання здобувачів вищої освіти; -Положення про самостійну роботу студентів; Положення про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу; -Положення про екзаменаційну комісію та атестацію здобувачів вищої освіти; Положення про порядок створення та організацію роботи екзаменаційної комісії. Система оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за трансферно-накопичувальною системою ECTS і включає в себе поточний та семестровий контроль. Термін і періодичність проведення контрольних заходів визначається навчальним планом. Результати поточного контролю враховують активність студента на практичних (семінарських, лабораторних) заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальних та контрольних завдань. Загальний результат з дисципліни оформлюється у вигляді підсумкової оцінки за 100-бальною шкалою. З дисциплін, формою контролю яких є іспит, на підсумковий контроль виділяється 25 балів. Навчальна та виробнича практика, курсова робота оцінюється в 100 балів. Повторне складання іспитів допускається не більше двох разів з кожної дисципліни: один раз – викладачу, другий – комісії. Державна атестація здійснюється екзаменаційною комісією шляхом захисту кваліфікаційної роботи та комплексного кваліфікаційного іспиту. Під час зустрічей у фокус-групах з академічним персоналом і студентами з'ясовано, що іспити проводяться за участі одного викладача, а захист курсових робіт – трьох. Захист звітів з виробничої практики здійснює комісія за розпорядженням декана факультету. На платформі Moodle на сторінках освітніх компонентів містяться завдання для самостійної роботи та бали за їх виконання, які автоматично заносяться до журналу оцінок для самооцінювання студентів. Завдання для самостійної роботи розміщені на сторінці кафедри на сайті університету у вкладенні: Навчально-методичне та матеріальне забезпечення (https://drive.google.com/drive/u/2/folders/1jv9eUr5Rm13CYsjRF54xDBtJx7z9r_yt). Результати самостійної роботи враховуються при поточному оцінюванні з ОК та відображаються в академічних журналах. Головою екзаменаційної комісії є запрошений фахівець або роботодавець. Наказом ректора визначаються терміни проведення екзаменаційної сесії, здобувачів завчасно повідомляють про розклад заліків та екзаменів, не пізніше ніж за 1 місяць до початку сесії. ЕГ оцінила змістове наповнення екзаменаційних білетів. Рекомендується запровадити опитування студентів стосовно рівня їх задоволеності формами контролю знань, зрозумілістю критеріїв оцінювання, зокрема кваліфікаційних робіт.

2. Форми атестації здобувачів вищої освіти відповідають вимогам стандарту вищої освіти (за наявності).

Атестація здобувачів вищої освіти за спеціальністю 106 Географія для першого (бакалаврського) рівня здійснюється відповідно до вимог стандарту вищої освіти у формі публічного захисту кваліфікаційної роботи та атестаційного іспиту з географії. Програма атестаційного іспиту з географії не оприлюднена на сайті факультету. Порядок проведення кваліфікаційного іспиту і форми документації регламентуються: Положенням про екзаменаційну комісію та атестацію здобувачів вищої освіти СумДПУ; Положення про кваліфікаційну роботу СумДПУ.

3. Визначено чіткі і зрозумілі правила проведення контрольних заходів, що є доступними для усіх учасників освітнього процесу, забезпечують об'єктивність екзаменаторів, зокрема включають процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, визначають порядок оскарження

результатів контрольних заходів і їх повторного проходження, та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Форми контрольних заходів і критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти визначено у пункті 5.1. Інформація міститься в описах освітніх компонентів, у робочих програмах, її оприлюднюють усно під час першої лекції. Результати онлайн-опитування студентів щодо якості викладання онлайн дисциплін показали, що питання, яке стосувалося об'єктивності, чесності, прозорості оцінювання знань студентів було оцінено на 8.1 (з 10). У документі «Результати онлайн-опитування: 2 півріччя спеціальності 106 Географія», а саме: кількість опрацьованих анкет (43) втричі перевищує кількість студентів на ОП (12), що свідчить про формальний підхід до процедури опитування. На фокус-групі зі студентським самоврядуванням надали пояснення, що це є технічною помилкою. Публічність оцінювання підтверджується занесенням результатів до журналів академічних груп та електронного журналу. На засіданнях кафедри і вченої ради факультету за участі представників студентського самоврядування обговорюються питання результатів оцінювання здобувачів ВО. Об'єктивність екзаменаторів забезпечується єдиними критеріями оцінювання, рівними умовами для здобувачів, прозорою процедурою підсумкового та поточного контролю і регламентується: Кодексом академічної доброчесності; Положенням про комісію з питань етики та академічної доброчесності; Положенням про систему забезпечення академічної доброчесності у освітньо-науковій діяльності. Ректорський контроль з якості підготовки студентів із дисципліни проводиться за темами дисципліни, що вивчалися в попередньому семестрі для перевірки залишкових знань студентів. Гарант ОП Географія стосовно ректорських контрольних робіт повідомив, що вони проводяться згідно відповідного п.5.4 Положення про внутрішній моніторинг освітньої діяльності. У ЗВО визначено порядок подання і розгляду апеляцій, а також умови для запобігання виникнення конфлікту інтересів, що доводиться до відома учасників освітнього процесу до початку підсумкового контролю. У разі виникненні суперечливих ситуацій здобувач вищої освіти має право звернутися з письмовою апеляцією на будь-яку отриману оцінку поточного та семестрового контролю. Апеляційна заява подається особисто студентом. Порядок подання заяви та розгляду апеляції є складним, в ньому задіяно багато служб та адміністративних осіб. Студенти можуть оскаржити необ'єктивність викладача за допомогою «Електронної скриньки довіри». Студентське самоврядування запобігає і врегульовує конфлікт інтересів, керуючись Положенням про студентське самоврядування. На фокус-групах підтверджено, що незадовільна оцінка здобувача не є підставою до його недопущення для подальшого складання сесії. Ліквідація заборгованості проводиться не пізніше початку наступного семестру. Замість перескладання студент має право обрати повторне вивчення дисципліни, а для проходження практики чи виконання курсової роботи в наступному навчальному семестрі, може бути встановлений індивідуальний графік складання іспитів.

4. У закладі вищої освіти визначено чіткі та зрозумілі політика, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності, що послідовно дотримуються всіма учасниками освітнього процесу під час реалізації освітньої програми. Заклад вищої освіти популяризує академічну доброчесність (насамперед через імплементацію цієї політики у внутрішню культуру якості) та використовує відповідні технологічні рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності.

В університеті визначено чіткі та зрозумілі процедури дотримання академічної доброчесності, які представлено відповідними положеннями і кодексом: Кодексом академічної доброчесності; Положенням про комісію з питань етики та академічної доброчесності; Положенням про систему забезпечення академічної доброчесності у освітньо-науковій діяльності; Положення про кваліфікаційну роботу; Положення про курсову роботу; Положення про порядок ведення претензійно-позовної роботи. Для перевірки унікальності текстів використовують системи (www.plagiat.pl та StrikePlagiarism.com.) через уповноважену особу Наукової бібліотеки університету. У разі виявлення високого відсотку запозичень, робота повертається на доопрацювання, під час засідання кафедри з'ясовуються обставини такого випадку, а здобувач не допускається до захисту кваліфікаційної роботи. Подібних випадків на ОП Географія виявлено не було. Під час фокус-груп зі здобувачами з'ясовано, що інформація про процедури дотримання академічної доброчесності надається під час консультацій щодо написання кваліфікаційних робіт, статей, тез, доповідей. У 2020-2021 н.р. було проведено лекційний тиждень з метою ознайомлення з політикою академічної доброчесності, а також на заняттях з ОК 2.03 та ОК 2.04 у студентів є можливість роботи з онлайн-сервісами перевірки текстів на плагіат, вимогами дотримання авторського права та правилами цитування. Відповідно до Положення «Про системне забезпечення академічної доброчесності» за порушення академічної доброчесності педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники та студенти можуть бути притягнуті до дисциплінарної (попередження/догана), адміністративної та інших форм відповідальності, в т.ч. звільнення, позбавлення почесних звань, повторне проходження освітнього компоненту, позбавлення академічної стипендії, пільг з оплати за навчання, зниження результатів оцінювання кваліфікаційної роботи. Випадків порушень академічної доброчесності серед студентів і академічного персоналу не було. Отже, враховуючи напрацьовану нормативно-правову базу в університеті, обізнаність учасників освітнього процесу щодо питань академічної доброчесності та готовність групи забезпечення застосовувати визначені процедури дотримання академічної доброчесності у освітньому процесі, вважаємо, що рівень сформованості академічної доброчесності на ОП є задовільним та знаходиться у процесі динамічного розвитку.

Загальний аналіз щодо Критерію 5:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 5.

Сильними сторонами на ОПП є розроблені доступні та зрозумілі для усіх учасників освітнього процесу процедури академічної доброчесності, вимоги до контрольних заходів, форм атестації, порядок оскарження результатів контрольних заходів і їх повторного проходження. В освітній процес імplementовано зрозумілі для усіх учасників критерії оцінювання навчальних здобутків студентів, що дозволяють оцінити ПРН. Форма атестації відповідає вимогам чинного стандарту. Політика, механізми та процедури, дотримання академічної доброчесності регулюються внутрішніми нормативними документами ЗВО, оприлюднені на веб-сайті та контролюються комісією з академічної доброчесності. В університеті використовується система для перевірки письмових робіт на плагіат (www.plagiat.pl та StrikePlagiarism.com.)

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 5.

Слабкими сторонами ОПП є формальна процедура опитування студентів щодо якості освітнього процесу (кількість анкет утричі перевищує кількість студентів на ОП Географія). Експертна група рекомендує продовжити практику популяризації академічної доброчесності, проводити контрольні заходи з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (зокрема, тестування на електронних платформах), розглянути можливість подання апеляційних заяв в електронному варіанті. Системно та реально проводити опитування студентів для з'ясування рівня об'єктивності оцінювання та попередження конфліктних ситуацій. Рекомендуємо спростити порядок подання заяви та розгляду апеляції щодо поточного та семестрового контролю.

Рівень відповідності Критерію 5.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 5.

Зважаючи на зауваження описані у слабких сторонах у контексті критерію 5 експертна група дійшла висновку, що ОП Екологія відповідає рівню В. Виявлені недоліки за критерієм стосуються відсутності проведення ректорських робіт за ОПП, а також у студентів випускного курсу за весь період навчання. Також ЕГ вважає недоліком формальну процедуру опитування студентів про якість навчання, про свідчать результати онлайн-опитування.

Критерій 6. Людські ресурси:

1. Академічна та/або професійна кваліфікація викладачів, задіяних до реалізації освітньої програми, забезпечує досягнення визначених відповідною програмою цілей та програмних результатів навчання.

Академічна та професійна кваліфікація викладачів, задіяних до реалізації ОПП Географія, загалом забезпечує досягнення визначених відповідною програмою цілей та програмних результатів навчання. На запит ЕГ ЗВО надав додаткові документи стосовно НПП представлені у табл. 2 Зведена інформація про викладачів ОП 106 Географія (долучена до справи у розділі «Запити та відповіді»). Водночас академічна та професійна кваліфікація викладачів, дозволяє забезпечити фахове викладання власне у тій вузькій сфері, якої стосується конкретний освітній компонент ОПП. Це засвідчує наявність публікацій з відповідного напрямку (<https://office.naqa.gov.ua/a4e321a5-ded1-4601-b336-8ae8f25f8e51>). [АК1] Детальний аналіз показав, що переважна більшість НПП, які забезпечують викладання на ОП, мають достатню академічну і професійну кваліфікацію, значний науковий доробок, належні показники цитованості їх публікацій, авторитет в академічній спільноті, регулярно підвищують свою кваліфікацію, проходять міжнародні стажування. (<https://pgf.sspu.edu.ua/pidvyshchennia-kvalifikatsii-vykladachiv-kafedry>). Це підтверджує і спілкування у фокус-групах, і результати онлайн опитування здобувачів вищої освіти щодо освітньої, організаційної, інформаційної... тощо підтримки за ОПП Географія (<https://sspu.edu.ua/media/attachments/2021/03/05/geogr.pdf>) та онлайн-опитування здобувачів ВО ОПП Географія I (бакалаврського) рівня вищої освіти, щодо якості викладання навчальних дисциплін у II півріччі 2019-2020 н.р. (https://sspu.edu.ua/images/2020/doc/17/skan_zdobuvachi_bfo24.pdf). Рекомендуємо ЗВО й надалі підвищувати професійну кваліфікацію НПП, зокрема з використанням програм академічної мобільності. (https://sspu.edu.ua/images/2021/docs/polozhennya_pro_akademichnu_mobilnist_zdobuvachiv_vischoyi_osviti_ta_naukovo-pedagogichnih_pracivnikiv_sumskogo_derzhavnogo_pedagogichnogo_universitetu_imeni_a_s_makarenka_f2d14.pdf).

2. Процедури конкурсного добору викладачів є прозорими і дозволяють забезпечити необхідний рівень їхнього професіоналізму для успішної реалізації освітньої програми.

Процедури конкурсного добору викладачів є прозорими і дозволяють враховувати рівень їх професійної компетентності. Проведення конкурсу на заміщення вакантних посад регламентується у ЗВО відповідно до «Порядку проведення конкурсного відбору при заміщенні вакантних посад науково-педагогічних працівників Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка, укладання та розірвання з ними трудових договорів»

(https://sspu.edu.ua/images/2020/doc/poryadok_provedennya_konkursnogo_vidboru_pri_zamischenni_vakposad_npp_ofaf9.pdf) Врахування професійної кваліфікації НПП, які забезпечують освітній процес за ОПП «Географія» передбачає визначення їхньої освіти, кваліфікації, професійного рівня (науковий ступінь, вчене звання), а також наявності конкретних видів і результатів роботи за спеціальністю. Зокрема, наявність публікацій з відповідного напрямку, які представлені в репозиторію відкритого доступу Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (<https://repository.sspu.edu.ua/>). Всі НПП, які здійснюють проведення лекцій, практичних, семінарських та ін. форм навчання за ОПП «Географія» мають науковий ступінь та /або вчене звання. Окрім цього 100% НПП мають практичний досвід роботи з фаху. Власне такі критерії є базовими для конкурсного відбору НПП.

3. Заклад вищої освіти залучає роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу.

Зустрічі у фокус-групах з керівництвом ЗВО й адміністрацією природничо-географічного факультету і кафедри загальної та регіональної географії засвідчили, що залучення стейкхолдерів (у т.ч роботодавців) є пріоритетним для СумДПУ імені А.С. Макаренка. (<https://pgf.sspu.edu.ua/ekspertna-rada-pratsedavtsiv-steikkholderiv>). На зустрічі з роботодавцями: головним спеціалістом відділу природно-заповідного фонду та біоресурсів Департаменту захисту довкілля та енергетики Сумської ОДА Вертелем В.В., начальником Сумського обласного центру з гідрометеорології Пономарьовим О.М., начальником науково-дослідного відділу Гетьманського НПП Панченком С.М., директором туристичної фірми «Росинка» Тесленко Т.М., з'ясовано, що ЗВО не формально, а реально залучає роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу. Представники роботодавців не лише керують практиками студентів на виробництві, входять до складу екзаменаційних комісій, що є звичкою практикою в більшості ЗВО, але й залучаються до консультацій, рецензування та читають тематичні лекції на відкритих бінарних заняттях. Позитивними практиками ЗВО є спеціалізовані практики упродовж яких студенти знайомляться з професійною орієнтацією ОП та набувають компетентностей необхідних фахівцям-географам (<https://pgf.sspu.edu.ua/dohovora-ta-uhody-pro-sprivratsiu>).

4. Заклад вищої освіти залучає до аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців.

Університет залучає до аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців. Викладачі ОП є професіоналами-практиками з великим досвідом викладання дисциплін та виконання науково-дослідних тем. Зокрема, як зазначено у табл. 2 (<https://office.naqa.gov.ua/v1/form-se/3394/view>) додатків до Відомостей самооцінювання освітньої програми до аудиторних занять залучено 12 кандидатів наук/доцентів/асистентів, 5 із них кандидати географічних наук (Сюткін С.І., Бова О.В., Корнус О.Г., Корнус А.О., Данильченко О.С.). Представники НПП мають значний науковий доробок: статті у виданнях, що індексуються міжнародними наукометричними базами Scopus і Web of Science (Данильченко О.С., Міронець Л.П., Корнус А.О., Скляр А.М. та ін.) (<https://pgf.sspu.edu.ua/web-of-science-core-collection>), є керівниками чи відповідальними виконавцями у рамках колективних та індивідуальних науково-дослідних тем (Данильченко О.С., Міронець Л.П., Корнус А.О., Корнус О.Г. та ін.) (<https://pgf.sspu.edu.ua/nauka-pgf>), приймали участь у міжнародних наукових проєктах GlobalUGRAD (США), DAAD (Німеччина), Еразмус+ (ЄС) та ін. (<https://pgf.sspu.edu.ua/fakultet/mizhnarodna-diialnist>). Окрім того, ЗВО залучає до аудиторних занять експертів галузі та представників роботодавців, які проводять тематичні лекції на відкритих заняттях (<https://pgf.sspu.edu.ua/ekspertna-rada-pratsedavtsiv-steikkholderiv>) (<https://pgf.sspu.edu.ua/navchalni-dystsypliny>).

5. Заклад вищої освіти сприяє професійному розвитку викладачів через власні програми або у співпраці з іншими організаціями.

У ЗВО діє «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників Сум ДПУ імені А.С. Макаренка», яке регламентує систему професійного розвитку викладачів (https://sspu.edu.ua/images/2020/doc/poryadok_pidvischennya_kvalifikaciyi_v_sumdpu2_6a064.pdf). Під час онлайн зустрічей із НПП, що забезпечують реалізацію ОП, керівництвом ЧНУ та адміністрацією структурних підрозділів, в яких реалізується ОП, ЕГ мали змогу пересвідчитися, що система професійного розвитку в ЗВО відповідає інтересам викладачів і сприяє підвищенню якості викладання. Викладачі проходять планові підвищення кваліфікації і стажування у відповідності з Порядком підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників Сум ДПУ імені А.С. Макаренка, беруть участь у міжнародних науково-практичних конференціях, у т. ч. закордонних. ЗВО сприяє розвитку академічної мобільності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників як через власні програми так і у співпраці з іншими організаціями. Підтвердженням цього Положення про академічну мобільність здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (https://sspu.edu.ua/images/2021/docs/polozhennya_pro_akademichnu_mobilnist_zdobuvachiv_vischoyi_osviti_ta_nau

kovo-
pedagogichnih_pracivnikiv_sumskogo_derzhavnogo_pedagogichnogo_universitetu_imeni_a_s_makarenka_f2d14.pdf). ЗВО бере активну участь у підготовці та виконанні міжнародних проектів (<https://sspu.edu.ua/university/mizharmiyalnist/mizhnarodne-spivrobotnytstvo>). Доцент Корнус О.Г. 16.11-28.12.2020 р. пройшла науково-педагогічне стажування у Люблінському університеті природничих наук (Польща). Доцент Корнус А.О. приймав активну участь у I міжнародній докторській літній школі з географії «Urban Identities, Geopolitics and Urban Policy» (2019 р.) тощо. НПП, що викладають на ОП, взяли участь у тренінгах із розробки і проведення дистанційних курсів (Moodle, ZOOM, жовтень 2020 і січень 2021 р. В університеті також діє система моніторингу професіоналізму НПП (https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/polozhennya_pro_reytingovu_sistemu_ocinyuvannya_diyalnosti_d2a31.pdf).

6. Заклад вищої освіти стимулює розвиток викладацької майстерності.

Під час зустрічей у фокус-групах з керівництвом Сум ДПУ імені А.С. Макаренка, адміністрацією структурних підрозділів, де реалізується ОПП та НПП, що викладають на ОП, встановлено, що в Університеті функціонує система заохочення і стимулювання викладачів за досягнення у фаховій сфері. Це регламентується наступними документами: Положенням про преміювання працівників, Положенням про встановлення надбавок і доплат працівникам університету, Положенням про надання щорічної грошової винагороди педагогічним працівникам за сумлінну працю, зразкове виконання службових обов'язків, Положення про комісію з нагородження працівників СумДПУ імені А.С. Макаренка (https://sspu.edu.ua/images/2021/docs/polozhennya_pro_komisiyu_z_nagorodzhennya_pracivnikiv_ddoe2.pdf), Положенням про рейтингову систему оцінювання діяльності НПП (https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/polozhennya_pro_reytingovu_sistemu_ocinyuvannya_diyalnosti_d2a31.pdf) тощо. Також під час онлайн зустрічей з керівництвом СумДПУ імені А.С. Макаренка та адміністрацією підрозділів, в яких реалізується ОП, підтверджено, що у ЗВО існує практика відшкодування витрат науково-педагогічним працівникам університету за публікацію статей у платних виданнях, проіндексованих у базах даних Scopus і Web of Science.

Загальний аналіз щодо Критерію 6:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 6.

Академічна та професійна кваліфікація викладачів, задіяних до реалізації освітньої програми, загалом забезпечує досягнення визначених відповідною програмою цілей та ПРН. Процедури конкурсного добору викладачів є прозорими і дозволяють враховувати рівень їх професійної компетентності. Роботодавці активно залучені до організації та реалізації освітнього процесу, а також добре орієнтуються у вимогах до проведення акредитаційної експертизи. СумДПУ імені А.С. Макаренка сприяє професійному розвитку викладачів через власні програми або у співпраці з іншими організаціями. Більшість викладачів підвищують свою кваліфікацію при проходженні різноманітних сертифікатних курсів, міжнародних стажувань, реалізації міжнародних проектів. ЗВО стимулює розвиток викладацької майстерності у НПП, що викладають на ОП.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 6.

Рекомендуємо ЗВО й надалі підвищувати професійну кваліфікацію викладачів, що викладають на ОПП, зокрема з використанням програм академічної мобільності. Хоча рівень співпраці ЗВО з роботодавцями достатньо високий, останні засвідчили, що вони не викладають у ЗВО на умовах сумісництва та погодинної оплати. Рекомендуємо: підвищити залученість роботодавців до викладання на ОП. Не відкриваються деякі лінки на внутрішні документи на сайті ЗВО, пов'язані з процедурою преміювання НПП. Рекомендується здійснювати моніторинг сайту з метою підвищення його доступності для всіх зацікавлених сторін.

Рівень відповідності Критерію 6.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 6.

Зваживши сильні сторони та несуттєві недоліки, які можна виправити до наступної акредитації ОП, ЕГ вважає, що за 6 критерієм ОПП відповідає рівню В. Аналіз показав, що переважна більшість НПП, які забезпечують викладання на ОП, мають достатньо високу академічну та професійну кваліфікацію, значний науковий доробок, грантову історію, високі показники цитованості їх публікацій, авторитет в академічній спільноті, регулярно підвищують свою

кваліфікацію, проходять міжнародні стажування. Майже всі НПП, які здійснюють проведення лекцій, практичних, семінарських та ін. форм навчання за ОПП "Географія" мають науковий ступінь та /або вчене звання. Водночас 100% НПП мають практичний досвід роботи з фаху. ЗВО залучає до аудиторних занять професіоналів-практиків, а також експертів галузі та представників роботодавців. Все це дозволяє забезпечити професійне викладання власне у тій вузькій сфері, якої стосується конкретний ОК ОПП.

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси:

1. Фінансові та матеріально-технічні ресурси (бібліотека, інша інфраструктура, обладнання тощо), а також навчально-методичне забезпечення освітньої програми забезпечують досягнення визначених освітньою програмою цілей та програмних результатів навчання.

Відомості СО, дистанційний огляд МТБ, зустрічі у фокус-групах дозволяють констатувати високий рівень забезпечення спеціальності фінансовими та матеріально-технічними ресурсами та наявність окремих взірцевих практик. Аудиторії відповідають усім обов'язковим нормам. У них наявні мультимедійні проектори з екранами або інтерактивні дошки (9 на факультеті, 3 на кафедрі). Наявні кабінети та аудиторії, відповідні найважливішим ОК - ґрунтознавства, геології, картографії та ін. Особливо цікавим є геологічний музей, фонди якого використовуються у навчальному процесі. Вони налічують біля 4000 зразків, із яких експонується >700. Для ОК метеорології придбано 2 мікрокліматичні станції TFA SpringBreeze, одна з яких встановлена на даху навчального корпусу. Вони здійснюють дистанційну передачу та візуалізацію даних про актуальні погодні параметри. Топографо-геодезичну та картографічну складову забезпечують комплекти нівелірів, теодолітів, допоміжного обладнання. Також база спеціальності поповнилась новими високоточними електронними нівеліром та теодолітом (<https://pgf.sspu.edu.ua/pozanavchalna-robota/volonterstvo/88-onovlennya-materialno-tekhnichnoji-bazi-pgf>).

Комп'ютерний клас обладнано достатньою для навчального процесу кількістю комп'ютерів із наявністю як вільного, так і ліцензійного програмного забезпечення. Позитивно практикою є наявність ліцензійного пакету ArcGisPro (річна ліцензія на 5 робочих місць з можливістю автоматичного продовження), яка дає широкі навчальні та професійні можливості для забезпечення геоінформаційних компонентів навчання. На факультеті є біостаціонар «Вакалівщина», на якому студенти-географи здійснюють польові практики та екскурсії. На зустрічі ЕГ з працівниками відповідальними за МТЗ, підтверджено наявність простої процедури оформлення та реального проходження практик здобувачами географічних спеціальностей факультету. Бібліотека університету має значні фонди як паперової, так і електронної літератури, в т.ч. по спеціальності географія. До усіх цих фондів студенти та НПП мають безперешкодний безоплатний доступ. Програмне забезпечення бібліотеки та репозитарію є ліцензованим. У 2021 р. передплачено 6 спеціалізованих періодичних географічних видань. Навчально-методичне забезпечення спеціальності в електронній формі розміщене на сторінці факультету та у системі Moodle. Вона є основною для дистанційного навчання, проте вона доповнюється заняттями у сервісах відео конференцій Google Meet, Zoom та ін. (на вибір НПП). Варто додати, що ЗВО придбав платну версію додатка ZOOM. В комп'ютерах університетської мережі також є вільний доступ до БД Springer, Scopus, Web of Science. Фінансування ОПП здійснюється за прозорими принципами, розподіл коштів із спеціального фонду ЗВО рівномірний між факультетами. Водночас, є внутрішній конкурс рейтингу кафедр, призери якого отримують додаткове фінансування (у 2020 р кафедра загальної та регіональної географії отримала ці можливості, посівши 3є місце у рейтингу ЗВО).

2. Заклад вищої освіти забезпечує безоплатний доступ викладачів і здобувачів вищої освіти до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів, необхідних для навчання, викладацької та/або наукової діяльності в межах освітньої програми.

Спілкування ЕГ зі здобувачами та НПП показало, що у ЗВО наявний безоплатний та безперешкодний доступ до інфраструктури та інформаційних ресурсів, необхідних для реалізації даної ОП. Користування бібліотекою та її репозитарієм безкоштовне, у внутрішній мережі ЗВО є вільний доступ по підписці на ресурси Springer, Scopus, Web of Science. Представники НПП також вільно користуються послугою дистанційного замовлення сканування необхідних бібліотечних матеріалів (за повідомленням на онлайн-зустрічі декана Міронець Л.П.). Основна перевірка на плагіат студентських робіт безкоштовна. Для усіх НПП є можливість безкоштовного користування розширеною версією сервісу відео конференцій Zoom, яка централізовано передплачена університетом. Це значно полегшує дистанційне проведення занять. Корпуси університету покриті достатньою мережею wi-fi (під час огляду ЕГ матеріально-технічної бази стрім вівся за її допомогою). Студенти та викладачі мають змогу безоплатно користуватися ресурсами внутрішньої мережі, спортивними майданчиками, лабораторіями, музеями, навчальною та методичною літературою, наявною на кафедрах та у бібліотеці. Оплачувані є тільки доступ до окремих додаткових послуг, які не стосуються безпосередньо навчання за ОПП (напр., спеціалізованих спортивних секцій). Частина об'єктів інфраструктури (наприклад, басейн) минулого року працювала не постійно з об'єктивних причин, через необхідність дотримання карантинних обмежень.

3. Освітнє середовище є безпечним для життя та здоров'я здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою, та дозволяє задовольнити їхні потреби та інтереси.

Дистанційний огляд приміщень університету, його корпусів, аудиторій, лабораторій складає враження охайності, безпечності, відповідності санітарним та будівельним нормам. Дотримання нормативів охорони праці та безпеки життєдіяльності забезпечується регулярними та періодичними внутрішніми та зовнішніми перевітками уповноважених органів, проведенням необхідних інструктажів (в т.ч. перед лабораторними заняттями та навчальними чи виробничими практиками) та веденням відповідних журналів. Позитивним є наявність додаткової охорони корпусів: крім вахтерів, що цілодобово чергують у кожному корпусі, функціонує загін охорони «Сокіл» (за уточнюючою інформацією, наданій на зустрічі з ЕГ проректором Штикою Ю.М., цей загін має статус громадського формування та складається з вибраних представників ЗВО). Також у гуртожитку знаходиться опорний пункт поліції, що очевидно позитивно впливає на підтримання громадського порядку та безпечність проживання студентів. В університеті також активно діє психологічна служба, покликана вирішувати проблеми студентів з адаптацією до навчання, вирішувати окремі конфліктні ситуації тощо. Моніторинг веб-сторінок університету та факультету показує, що за останній рік психологічна служба проводила кілька тренінгів та лекцій і безпосередньо для студентів природничо-географічного факультету та спеціальності «Географія».

4. Заклад вищої освіти забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою.

Проведення онлайн-зустрічей зі здобувачами та представниками студентського самоврядування показало в цілому достатній рівень їх підтримки з боку закладу освіти та випускаючої кафедри. Основна офіційна інформація доноситься через веб-сторінку закладу, через електронний кабінет студента, на щотижневих старостатах та періодичних кураторських годинах. Крім того, активними є сторінки кафедри у соцмережах та тематичні групи в месенджерах ([facebook.com/kzrgeography](https://www.facebook.com/kzrgeography), [instagram.com/kzrgeography](https://www.instagram.com/kzrgeography), [youtube.com/channel/UCTFskU_TT1WGKrwnZN573Bg](https://www.youtube.com/channel/UCTFskU_TT1WGKrwnZN573Bg)). На зустрічі зі здобувачами студенти 4го року навчання особливо наголошували на всебічному та детальному характері консультацій щодо проведення наукової роботи, написання тез конференцій та наукових статей. Також до студентів доводиться інформація про можливості неформальної освіти та академічної мобільності. Студенти 2го курсу спеціальності «Географія» вже подали заявки на участь у кількох програмах обміну/навчання у ВНЗ країн ЄС та США, в т.ч. по програмі Erasmus+. Також у ЗВО діє служба психологічної підтримки та консультування. На сайті університету є анонімна електронна скринька довіри. Результати опитувань показують задоволеність більшості студентів рівнем інформаційної підтримки.

5. Заклад вищої освіти створює достатні умови для реалізації права на освіту особами з особливими освітніми потребами, що навчаються за освітньою програмою.

На сьогодні на спеціальності 106-Географія осіб з особливими освітніми потребами серед здобувачів немає. Але у закладу вищої освіти передбачено як нормативні, так і фізичні можливості для таких осіб. Зокрема, в університеті розроблено Порядок навчання та супровід осіб з особливими освітніми потребами, Порядок супроводу осіб з особливими потребами та інших маломобільних груп населення. При вступі на навчання регламентовано спеціальні умови участі в конкурсному відборі для абітурієнтів з особливими освітніми потребами (розділ VIII Правил прийому... 2021р). В університеті також функціонує ряд підрозділів, сфокусованих на вирішенні проблем осіб з особливими потребами – Лабораторія проблем інклюзивної освіти, Лабораторія інноваційних корекційно-розвивальних арт-технологій та ерготерапії, Лабораторія оздоровчо-реабілітаційних технологій консультативно-методичний центр «Довіра» (<https://sspu.edu.ua/naukovi-pidrozdily>). Навчальні корпуси університету та їдальня обладнані відповідними пандусами (в т.ч. у корпусі розташування природничо-географічного факультету). Номери аудиторій виконані випуклим шрифтом для сприйняття людьми із вадами зору. Придатність обладнання підтверджується експертними висновками (<https://sspu.edu.ua/universityet/zahalna-informatsiia/vilnyi-dostup-do-universitytetu>). Вважаємо доцільним скласти окремий план-посібник (можливо, мобільний додаток) користування приміщеннями та ресурсами кафедри і факультету для студентів з особливими потребами, які можуть у майбутньому навчатись на цій спеціальності.

6. Існує чітка і зрозуміла політика і процедури вирішення конфліктних ситуацій (зокрема пов'язаних з сексуальними домаганнями, дискримінацією та/або корупцією тощо), яка є доступною для усіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримується під час реалізації освітньої програми.

Безпосередньо здобувачі цієї ОПП під час зустрічі з ЕГ категорично заперечували наявність будь-яких конфліктних ситуацій у навчанні та навіть не уявляли можливості їх виникнення за існуючої ситуації. Втім, щодо можливості оскарження результатів контролю чи, наприклад, повідомлення про недоброчесність чи домагання вони ознайомлені. Вирішення конфліктів для здобувачів здійснюється відповідно до Положення про розгляд скарг та звернень громадян у СумДПУ, яке передбачає фіксацію звернень, вивчення матеріалів справи, за потреби створення відповідної комісії, вирішення та усунення порушень. Попередженню конфліктів також покликана допомагати психологічна служба (яка має свій «анонімний телефон довіри» 68-59-81). Крім того, проводиться окремі просвітницько-виховні заходи (напр., <https://pgf.sspu.edu.ua/poznavchalna-robota/volonterstvo/50-kuratorskagodina-shchodo-zarobigannya-vipadkam-khabarnitstva-i-seksualnikh-domagan>). В університеті існують як «фізичні» анонімні скриньки довіри (принаймні у головному корпусі), так і електронні форми для подання скарг чи

пропозицій (електронна скринька довіри ПГФ). Також є телефони «гарячої лінії» як університету, так і НАЗК для оперативного прийому звернень та скарг. Окрема сторінка присвячена процедурам та механізмам запобігання корупції. Серед здобувачів також проводяться анонімні опитування щодо наявності конфліктних ситуацій. За час існування ОПП Географія випадків виникнення конфліктів не виявлено.

Загальний аналіз щодо Критерію 7:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 7.

Фінансування ОП достатнє, матеріально-технічна база на високому рівні, відбувається її періодичне оновлення. Серед нових придбань дороговартісне геодезичне обладнання, портативні метеостанції. Функціонує оновлений якісний геологічний музей, є польовий стаціонар, туристичне обладнання для навчальних практик. Якісне навчально-методичне забезпечення, доступне в різних форматах на кількох платформах. Вільний доступ студентів та здобувачів до інформаційних ресурсів. Окремі взірцеві практики - передплачена версія сервісу Zoom, ліцензійне забезпечення ArcGisPro, постійно оновлювана підписка на Springer, Scopus, Web of Science.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 7.

На період проведення акредитаційної експертизи недоліків, що можуть впливати на якість ОПП в контексті цього критерію, не виявлено. За час до наступної акредитації може виникнути потреба часткового оновлення комп'ютерного обладнання та посилення інфраструктури для здобувачів з особливими потребами, які в майбутньому можуть навчатись за цією ОПП.

Рівень відповідності Критерію 7.

Рівень А

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 7.

ЕГ дійшла висновку, що освітнє середовище є безпечним та сприятливим для навчання здобувачів. Фінансування програми на належному рівні, матеріальна база достатня та постійно оновлюється. Наявні чимало позитивних практик, деякі з них взірцеві. Це, зокрема, наявність ліцензійного геоінформаційного ПЗ ArcGisPro, передплачена розширена версія додатку для відеоконференцій Zoom, ліцензійне ПЗ для роботи бібліотеки, репозитарію; якісні фонди бібліотеки ЗВО та кафедри, що реально поповнюються новими тематичними надходженнями, вільний доступ до ресурсів найбільших НМБД; можливість дистанційного замовлення електронних версій друкованих видань; наявність мультимедійного обладнання у кожній аудиторії, функціонування якісного геологічного музею, наявність власного спорядження для навчальних практик, користування польовим стаціонаром факультету; забезпечення додаткової охорони корпусів ЗВО та ін. На сьогодні недоліків у контексті цього критерію не виявлено. ЕГ оцінює відповідність критерію 7 рівнем А.

Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми:

1. Заклад вищої освіти послідовно дотримується визначених ним процедур розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітньої програми.

В університеті є цілий ряд положень, що регулюють формування та функціонування освітніх програм. Це, зокрема, «Положення про організацію освітнього процесу...», «Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти...», «Положення про освітні програми у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка». Ці документи наявні у відкритому доступі на сайті СумДПУ у розділі «Нормативно-правова база», актуальні версії їх затверджені у 2019 та 2020 роках. Відповідні положення передбачають основні процедури затвердження, моніторингу та внесення змін до освітніх програм. Більшість із них чіткі й зрозумілі. Недоліком вважаємо відсутність чіткого статусу гаранта ОП, прописані лише вимоги до нього та обов'язки. Періодичність перегляду програм не регламентується, але є норма щодо обов'язкового щорічного обговорення результатів локального моніторингу ОП. У положеннях вказано 2 підстави внесення змін, до яких належать а) зміни нормативних документів у галузі освіти за відповідним напрямком чи спеціальністю та б) результати моніторингу ОП. Моніторинг полягає як у вивченні потреб ринку праці, так і у отриманні зворотного зв'язку від основних стейкхолдерів. На вкладці сайту ЗВО «Освітні програми» наведено перелік освітніх програм чи їх проектів за період з 2016 року по сьогодні. У цьому переліку є 3 версії ОП 106-Географія за 2017, 2019 та 2020

роки. Це дає змогу порівняти внесені зміни та засвідчує наявність реального періодичного процесу перегляду освітньої програми.

2. Здобувачі вищої освіти безпосередньо та через органи студентського самоврядування залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери. Позиція здобувачів вищої освіти береться до уваги під час перегляду освітньої програми.

Положення про студентське самоврядування СумДПУ, прийняте у 2016р, передбачає можливість впливу здобувачів на зміст навчального процесу (п.42, с.14) шляхом подання пропозицій від студентських деканатів та/або студентського ректора. Представники студентства входять до складу Вченої ради природничо-географічного факультету, де можуть вносити рекомендації щодо якості освіти та впливати на процедури внутрішнього забезпечення якості ОП. Студент 742 групи спеціальності 106 Географія Лук'янов Андрій вказаний як один із 8 авторів актуальної версії освітньої програми (с.3 ОПП). На зустрічі експертної групи із здобувачами він показав реальну обізнаність особливостей програми та розказав про свої пропозиції. Крім того, участь студента підтверджується також фотозвітом із Засідання круглого столу з представниками стейкхолдерів у серпні 2020р. У «Зведеній таблиці пропозицій та рекомендацій за результатами громадського обговорення та співпраці зі стейкхолдерами освітньо-професійної програми Географія для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 106 Географія 2020 року» показано врахування побажань студентів щодо збільшення часу на підготовку та захист кваліфікаційної роботи та консультування з ними щодо розроблення маршрутів практик.

3. Роботодавці безпосередньо та/або через свої об'єднання залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери.

В університеті та на кафедрі загальної та регіональної географії є різні механізми залучення роботодавців до оцінки та перегляду ОП та її окремих компонентів. Це відбувається як через відповідні структури (Рада роботодавців та Експертна рада стейкхолдерів), так і в робочому режимі під час різноманітних зустрічей, відкритих лекцій, семінарів, конференцій та ін. Рада роботодавців існує на загально-університетському рівні. Склад експертної ради стейкхолдерів затверджується наказом по ЗВО, але з поділом по окремих спеціальностях. На сьогодні по спеціальності 106 до цієї Ради входять: Вакарчук О. В. - заступник начальника Регіонального офісу водних ресурсів у Сумській області; Діброва Н. В. - начальник управління освіти, молоді, спорту, культури і туризму Кролевецької міської ради; Маньковська А.В. – завідувача туристсько-краєзнавчим відділом Комунального закладу Сумської обласної ради - обласний центр позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю; Панченко С.М. - начальник науково-дослідного відділу Гетьманського НПП; Пономарьов О. М. - начальник Сумського обласного центру з гідрометеорології; Тесленко Т.І. - директор туристичної фірми «Росинка»; Тупик С.В. - директор КЗ СОР «Державного історико-культурного заповідника у м. Путивль». Реальне залучення стейкхолдерів підтверджується звітами про зустрічі-обговорення (приклад 1, приклад 2, приклад 3), протоколами розширених засідань кафедри, договорами та угодами про співпрацю, спілкуванням у фокус-групі та навіть активним коментуванням fb-сторінки факультету. Під час обговорення актуальної версії ОП роботодавці, зокрема, висловлювали такі пропозиції: перевести курс «ГІС та бази даних» до обов'язкових освітніх компонентів (Маньковська А.В.), підсилити геодезичну складову навчання (Пономарьов О. М.), включити блок дисциплін туристично-екскурсійної підготовки (Маньковська А.В.). Всі ці пропозиції враховані робочою групою (<https://pgf.sspu.edu.ua/media/attachments/2020/12/22/zvedena-tabl-propozitciy-ta-rekomendatciy.pdf>). На зустрічі ЕГ з роботодавцями було підтверджено, що студенти реально проходять практику на їхніх підприємствах, та показують хороший рівень професійної підготовки. Окремі випускники кафедри вже працевлаштовані в згаданих установах. Основні пропозиції працевлаштованих щодо змісту ОП враховуються. На зустрічі також пролунали додаткові пропозиції та думки щодо посилення практичної підготовки для установ ПЗФ (С.М. Панченко), екологічної складової навчання (В.В. Вертель), розробки програм і маршрутів внутрішнього туризму (Т.М. Тесленко). Загалом, отримана інформація підтверджує наявність реальних партнерських відносин та професійних комунікацій у системі забезпечення якості ОП між роботодавцями та кафедрою загальної і регіональної географії.

4. Існує практика збирання, аналізу та врахування інформації щодо кар'єрного шляху випускників освітньої програми.

У ЗВО діє відділ працевлаштування, професійно-технічної освіти та додаткових платних послуг, до завдань якого входить в т.ч. збір інформації про кар'єрний шлях випускників, їх працевлаштування. Начальник цього відділу В.Ф. Живодьор на зустрічі з експертами окреслював хороші перспективи працевлаштування для цьогорічних випускників ОПП. Ця освітня програма ще не має випускників, але кафедра досить тісно підтримує формальні та неформальні зв'язки із випускниками попередніх та суміжних програм (підготовка вчителів географії у різних варіантах здійснюється з 1979 р.). Чимало випускників залучаються до круглих столів, конференцій, відкритих лекцій на факультеті (Т. Мелетенко, М. Коновалов та ін.) На сторінці кафедри у facebook також підібрано інформацію про найвідоміших випускників-науковців (Серед них і теперішні викладачі ОП А.О.Корнус, О.Г.Корнус, О.С.Данильченко). Активним є і сторінка групи випускників природничо-географічного факультету, яка налічує більше тисячі учасників. Також створена асоціація випускників СумДПУ, періодично відбувається Форум випускників, ярмарки вакансій із зустрічами з випускниками та потенційними роботодавцями.

5. Система забезпечення якості закладу вищої освіти забезпечує вчасне реагування на виявлені недоліки в освітній програмі та/або освітній діяльності з реалізації освітньої програми.

Центр забезпечення якості освіти у ЗВО діє з 2020 р, ряд процедур і механізмів ще опрацьовуються та вдосконалюються. Тим не менше, і до появи Центру були наявні позитивні, хороші практики вчасного, оперативного реагування на потреби змін ОПП. Важливою є прописана у Положенні про освітні програми необхідність щорічного обговорення результатів локального моніторингу програм. Так, ОПП 106 Географія за 4 роки свого існування у СумДПУ вже мала 3 версії – 2017, 2019 та 2020р (<https://sspu.edu.ua/osvitni-prohramy>), кожного разу враховуючи виявлені недоліки чи висловлені стейкхолдерами пропозиції. Так, зокрема, нові версії ОПП отримували такі зміни: поділ навчальної практики з географії на 3 окремих освітніх компоненти, введення до обов'язкової складової дисциплін «Географія Сумської області», «ГІС і бази даних», «Палеогеографія», до вибіркової – «Математичні методи в географії», збільшення кількості кредитів на підсумкову атестацію, удосконалення окремих розділів вибраних ОК. Крім того, для виправлення ситуації із частково застарілим обладнанням, було значно підсилено матеріальну базу спеціальності за рахунок придбання нових топографо-геодезичних, метеорологічних приладів, навчальних наборів тощо. Загалом складається враження динамічного розвитку цієї освітньої програми, із швидким та адекватним реагуванням на виявлені недоліки чи нові виклики.

6. Результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти (зокрема, зауваження та пропозиції, сформульовані під час попередніх акредитацій), беруться до уваги під час перегляду освітньої програми.

ОП 106-«Географія» бакалаврського рівня акредитується вперше, тому рекомендації чи зауваження з попередніх акредитацій відсутні. Разом з тим, у відомостях СО вказано, що врахований досвід інших акредитацій у цьому ЗВО, зокрема: - суттєво збільшено вибір навчальних дисциплін у Каталозі вибіркового дисциплін; - збільшена кількість кредитів на підсумкову атестацію; - створено механізм зарахування кредитів, отриманих у неформальній освіті; - проведено заходи з популяризації академічної доброчесності, організовано відповідне анкетування здобувачів ВО та НПП; - створена рада стейкхолдерів; - покращено наповнення нормативної та методичної бази спеціальності на сайтах факультету та університету; - проводяться періодичні опитування здобувачів щодо якості освітнього процесу. Більшість із перерахованого підтверджується під час спілкування у фокус-групах та аналізу веб-сторінок закладу. Але деякі з вказаних механізмів (такі як анкетування студентів та його аналіз, а також зарахування результатів неформальної освіти) потребують подальшого вдосконалення.

7. В академічній спільноті закладу вищої освіти сформована культура якості, яка сприяє постійному розвитку освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою.

Вивчення матеріалів акредитаційної справи та ознайомлення із персоналом кафедри, факультету, адміністрацією університету складає враження наявності традицій якісного навчання та їх підтримання. Це видно також, зокрема, і по дописах про історію спеціальності, про шлях формування геологічних і палеонтологічних колекцій із 1930х років та людей, до цього причетних, по збереженню і використанню колекцій музейних експонатів та «антикварних» приладів, по спілкуванню із випускниками минулих років. Останніми роками також активно формуються та закріплюються нові тенденції, пов'язані із популяризацією якості освіти та академічної доброчесності, посилення мобільності та інтернаціоналізації навчання, врахування зворотного зв'язку із здобувачами освіти. Більшість із них унормовуються відповідними нормативними актами, зокрема Кодексом академічної доброчесності; Положенням про систему забезпечення академічної доброчесності у освітньо-науковій діяльності; Положенням про комісію з питань етики та академічної доброчесності та ін. Проводяться періодичні заходи із роз'яснення цих положень здобувачам. Моніторинг освітньої програми реально здійснюється та обговорюється принаймні раз на рік, і вже двічі за останні 4 роки ОПП 106-Географія змінювалась для врахування недоліків та змін у нормативній базі.

Загальний аналіз щодо Критерію 8:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 8.

У ЗВО наявна достатня нормативна база для внутрішнього забезпечення якості освіти. Освітня програма реально періодично переглядається, вносяться необхідні зміни для врахування пропозицій основних стейкхолдерів. Представник здобувачів є співавтором нової версії ОПП та приймає участь у засіданнях з її обговорення. Наявний хороший зворотній зв'язок із роботодавцями та випускниками кафедри. Сформована працююча система внутрішнього забезпечення якості освітньої програми.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 8.

Окремі механізми внутрішнього забезпечення якості мають недоліки в реалізації на ОПП, у нормативних положеннях не чітко прописано статус гаранта ОПП. Пропонуємо удосконалити процес анкетування здобувачів конкретно по цій ОПП та зробити його регулярним; встановити кількісні критерії (чи хоча б їх діапазон) для зарахування результатів неформальної освіти. Чітко прописати і закріпити не лише обов'язки, а й права та можливості Гаранта ОПП.

Рівень відповідності Критерію 8.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 8.

Суттєвих недоліків не виявлено. Експертна група дійшла висновку, що загалом ОП «Географія» відповідає рівню «В» за критерієм 8.

Критерій 9. Прозорість та публічність:

1. Визначені чіткі і зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, є доступними для них та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Інформація про ОПП представлена на веб-сайті СумДПУ в розділі «Освітні програми: ОС Бакалавр, ОПП «Географія». Для перегляду доступні освітня програма, проект освітньої програми, зауваження та пропозиції, які можна надіслати на електронну пошту. На сайті у розділі Нормативно-правова база доступні внутрішні положення, порядки, системи заходів, стратегія розвитку, колективний договір та інші документи, що регламентують права і обов'язки усіх учасників освітнього процесу. Вони є легкодоступними, чіткими і зрозумілими.

2. Заклад вищої освіти не пізніше ніж за місяць до затвердження освітньої програми або змін до неї оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті відповідний проект з метою отримання зауважень та пропозиції заінтересованих сторін.

На сайті СумДПУ є проект ОПП «Географія». На сайті присутні актуальні ОПП за 2016-2020 роки, проект ОПП, рецензії, робочі програми освітніх компонентів, зведена таблиця пропозицій та рекомендацій, перелік вибіркових дисциплін і навчальний план. Також, є онлайн форма зворотного зв'язку надання пропозицій щодо щорічного перегляду ОПП та їх ОК з метою вдосконалення. У розділі опитувальники надано анкети для здобувачів вищої освіти, проекти анкет для обговорення, анкети для роботодавців, для випускників, що гарантує можливість для стейкхолдерів надавати свої пропозиції і зауваження щодо удосконалення системи забезпечення якості вищої освіти. Результати опитування за ОПП Географія присутні на сайті у розділі студентське самоврядування та у розділі «онлайн опитування стейкхолдерів».

3. Заклад вищої освіти своєчасно оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті точну та достовірну інформацію про освітню програму (включаючи її цілі, очікувані результати навчання та компоненти) в обсязі, достатньому для інформування відповідних заінтересованих сторін та суспільства.

На сайті ЗВО відсутні описи навчальних дисциплін, включених до ОПП. Водночас, на фокус-групах зі здобувачами було з'ясовано, що описи дисциплін оприлюднено у системі Moodle. Зовнішні та внутрішні стейкхолдери обізнані про зміст, цілі та задачі ОПП, що підтверджено під час фокус-груп. Вони брали участь в обговоренні проекту ОПП, мають вільний доступ до всієї необхідної інформації, що представлена на сайті. Представлена на сайті інформація є достатньою за обсягом, надає абітурієнтам та студентам повну інформацію щодо структури та змісту ОПП, усіх освітніх компонентів, а роботодавцю – щодо цілей та змісту підготовки за ОПП. У розділі «каталог вибіркових дисциплін» представлено описи вибіркових дисциплін в загальному переліку по кафедрам СумДПУ.

Загальний аналіз щодо Критерію 9:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 9.

Інформація представлена на сайті СумДПУ про ОПП Географія є доступною, чіткою та зрозумілою. Правила і процедури, права та обов'язки визначені для учасників освітнього процесу, є задокументованими і реалізуються в межах ОПП. При проведенні онлайн зустрічей підтверджено публічність діяльності ЗВО.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 9.

На сайті відсутні оприлюднені відомості щодо ректорських контрольних робіт за ОПП, описів дисциплін, подано суперечливу інформацію стосовно результатів онлайн опитування здобувачів вищої освіти бакалаврського рівня спеціальності 106 Географія, оскільки звіт про опитування містить інформацію про залучення 43 респондентів за реальної наявності 12 студентів на усіх курсах бакалаврату за ОПП. Також, нормативна документація на сайті дублюється в розділах кафедри, факультету та університету. В достатній мірі не оприлюднена інформація щодо умов вступу на спеціальність, а саме не вказані коефіцієнти для визначення конкурсного балу. Рекомендується продовжити практику своєчасного оприлюднення і оновлення інформації на офіційному веб-сайті, актуалізувати інформацію щодо вибіркових дисциплін за спеціальністю, а саме згрупувати за фаховими та загальноосвітніми ОК.

Рівень відповідності Критерію 9.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 9.

Зважаючи на сильні та слабкі сторони та факти наведені в описі критерію експертна група дійшла висновку про відповідність ОП за критерієм 9 рівню В. Виявлені недоліки стосуються відсутності оприлюдненого опитувальника для випускників та роботодавців, а також звітів щодо ректорських контрольних робіт (не було проведено зрізу знань). Загалом позитивне враження від організації роботи ОПП за даним критерієм. Недоліки є несуттєвими і таким, які можуть бути усунені. Траєкторія вдосконалення є зрозумілою та цілком може бути реалізована.

Критерій 10. Навчання через дослідження:

1. Зміст освітньо-наукової програми відповідає науковим інтересам аспірантів (ад'юнктів) і забезпечує їх повноцінну підготовку до дослідницької та викладацької діяльності у закладах вищої освіти за спеціальністю та/або галуззю.

не застосовується

2. Наукова діяльність аспірантів (ад'юнктів) відповідає напряміві досліджень наукових керівників.

не застосовується

3. Заклад вищої освіти організаційно та матеріально забезпечує в межах освітньо-наукової програми можливості для проведення і апробації результатів наукових досліджень відповідно до тематики аспірантів (ад'юнктів) (проведення регулярних конференцій, семінарів, колоквиумів, доступ до використання лабораторій, обладнання тощо).

не застосовується

4. Заклад вищої освіти забезпечує можливості для долучення аспірантів (ад'юнктів) до міжнародної академічної спільноти за спеціальністю, зокрема через виступи на конференціях, публікації, участь у спільних дослідницьких проєктах тощо.

не застосовується

5. Існує практика участі наукових керівників аспірантів у дослідницьких проектах, результати яких регулярно публікуються та/або практично впроваджуються.

не застосовується

6. Заклад вищої освіти забезпечує дотримання академічної доброчесності у науковій діяльності наукових керівників та аспірантів (ад'юнктів), зокрема вживає заходів для виключення можливості здійснення наукового керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності.

не застосовується

Загальний аналіз щодо Критерію 10:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 10.

не застосовується

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 10.

не застосовується

Рівень відповідності Критерію 10.

не застосовується

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 10.

не застосовується

IV. Інші спостереження

У цьому розділі експертна група може викласти інші спостереження, пов'язані із освітньою програмою, освітньою діяльністю за цією програмою або процедурою проведення акредитації.

дані відсутні

V. Підсумки

На думку експертної групи, підстави для прийняття рішення про відмову в акредитації ОП, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми, **відсутні**.

За результатами акредитаційної експертизи експертна група вважає, що освітня програма відповідає Критеріям за наступними рівнями відповідності:

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми

B

Критерій 2 . Структура та зміст освітньої програми	B
Критерій 3 . Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання	B
Критерій 4 . Навчання і викладання за освітньою програмою	B
Критерій 5 . Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність	B
Критерій 6 . Людські ресурси	B
Критерій 7 . Освітнє середовище та матеріальні ресурси	A
Критерій 8 . Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми	B
Критерій 9 . Прозорість та публічність	B
Критерій 10 . Навчання через дослідження	<i>не застосовується</i>

За результатами акредитаційної експертизи рішенням експертної групи є **акредитація**.

Додатки до звіту:

Відсутні

***

Шляхом підписання цього звіту ми стверджуємо, що провели акредитаційну експертизу у повній відповідності із Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, та інших актів законодавства, а також здійснювали свої функції добросовісно, неупереджено і доброчесно.

Документ підписаний кваліфікованими електронними підписами.

Керівник експертної групи

Кирильчук Андрій Андрійович

Члени експертної групи

Федонюк Микола Ананійович

Волошин Олексій Григорович